

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19200/I/2012/2482920298

**KULTÚRNE TRADÍCIE VERZUS
MODERNIZÁCIA A ICH VPLYV NA VZÁJOMNÝ
OBCHOD MEDZI EÚ (OSOBITNE SR) A INDIOU**

Diplomová práca

2011/2012

Ing Michaela Peterková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**KULTÚRNE TRADÍCIE VERZUS
MODERNIZÁCIA A ICH VPLYV NA VZÁJOMNÝ
OBCHOD MEDZI EÚ (OSOBITNE SR) A INDIOU**

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: 6221800 Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Školiteľ: Marta Zágoršeková, doc. PhDr. CSc.

Bratislava 2012

Ing Michaela Peterková

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Michaela Peterková

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Typ záverečnej práce: Diplomová práca

Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Kultúrne tradície verzus modernizácia a ich vplyv na vzájomný obchod medzi EÚ (osobitne SR) a Indiou

Anotácia:

Vedúci: Marta Zágoršeková, doc. PhDr CSc.

Katedra: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci katedry: Škvrnda František, doc. PhDr. CSc.

Dátum zadania: 28.07.08

Dátum schválenia: 30.04.2012

Schválil

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

30.04.2012

.....

ABSTRAKT

PETERKOVÁ, Michaela: *Kultúrne tradície verzus modernizácia a ich vplyv na vzájomný obchod medzi EÚ (osobitne SR) a Indiou*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Marta Zágoršeková CSc.. – Bratislava: FMV EU, 2012, 68s.

Cieľom záverečnej práce je zistiť aktuálny stav tradičných kultúrnych indických hodnôt v spojení s modernizáciou a ich spoločný vplyv na indickú spoločnosť a obchod Indie s jej hlavnými obchodnými partnermi najmä EÚ a Slovenskom. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje dve tabuľky a päť príloh. Prvá kapitola je venovaná kultúrnym tradíciám v Indii, od ich počiatku až po ich súčasný stav v indickej spoločnosti. Je opísaný priebeh formovania indickej filozofie a indického spoločenského systému spolu s mozaikou náboženstiev a charakterov indickej spoločnosti, ktoré sa stali vzorom pre mnohé iné národy. V ďalšej časti sa charakterizuje modernizácia a jej vplyv na indickú spoločnosť, ktorá je formovaná dlhodobou tradíciou indickej filozofie a kultúrnych tradícií v spojení so súčasnou zvýšenou mierou internacionalizácie a globalizácie. Záverečná kapitola sa zaoberá postavením Indie v medzinárodných ekonomických vzťahoch. Sú opísané multilaterálne vzťahy Indie s medzinárodnými a regionálnymi zoskupeniami i jej bilaterálne vzťahy s hlavnými obchodnými partnermi najmä s EÚ a so Slovenskom. Výsledkom riešenia danej problematiky je vysoký vplyv kultúrnych faktorov na formovanie indickej spoločnosti a následne na jej postavenie v medzinárodných ekonomických vzťahoch, z toho vyplýva i následné budovanie politických a obchodných vzťahov s jednotlivými partnerskými subjektami medzi, ktoré patrí i EÚ a Slovensko.

Kľúčové slová: kultúrne tradície Indie, modernizácia v Indii, medzinárodné multilaterálne ekonomické vzťahy Indie, bilaterálne ekonomické vzťahy Indie.

ABSTRACT

PETERKOVÁ, Michaela: *Cultural tradition versus modernisation and their impact on trade between India and the EU (separately with Slovakia)*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Mentor of final thesis: doc. PhDr. Marta Zágorská CSc.. – Bratislava: FMV EU, 2012, 68p.

The main purpose of the final thesis is to find out the actual status of traditional cultural values in Indian society in interconnection with the actual pace of modernisation. We are identifying the impact of tradition and modernisation on Indian society and trade with its main trade partners, especially the EU and Slovakia. The thesis is divided into three main chapters and contains two tables and five attachments. The first chapter is dedicated to cultural tradition in India, at its origins till its current status in Indian society. The first chapter also describes the process of the formation of Indian philosophy, the Indian societal system, the mosaic of religions in India and the traits of Indian society that could be a role model for a number of other societies. The second chapter characterises a fusion of modernisation and cultural tradition and their impact on Indian society, which is formed by longterm tradition of Indian philosophy and cultural tradition in combination with internationalisation and globalisation. The third and final chapter focuses on the position of India in international economic relations; it highlights the multilateral relations of India with international and regional organisations as well as the bilateral relations with India's main trade partners, with emphasis on the EU and Slovakia. The resolution of the problematics is the high impact of cultural factors on the formation of Indian society and its position in international economic relations, including the formation of political and economic relations with individual trade partners, therefore the EU and Slovakia.

Key words: cultural tradition of India, modernisation in India, international multilateral economic relations of India, bilateral economic relations of India.

OBSAH

Úvod.....	1
1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí.....	4
1.1 Kultúrne tradície v Indii.....	4
1.1.1 Vznik a vývoj indickej filozofie.....	4
1.1.2 Formovanie spoločenského usporiadania v Indii.....	9
1.1.3 Indická mozaika náboženstiev.....	13
1.1.4 Indická filozofia- inšpiráciou pre národy.....	15
1.2 Kultúrna modernizácia v Indii.....	16
1.2.1 Novodobá India- poreformačné obdobie.....	18
1.2.2 Indický vidiek verus mesto.....	24
1.2.3 Biznis v Indii.....	28
1.2.4 Osobnosti modernej Indie.....	29
2 Cieľ, metodika a metódy skúmania	33
3 Výsledky práce a diskusia.....	35
3.1 Postavenie Indie v medzinárodných a regionálnych organizáciách.....	35
3.2 Bilaterálne vzťahy s krajinami na ázijskom kontinente.....	38
3.2.1 Bilaterálne vzťahy s krajinami južnej Ázie.....	38
3.2.2 Bilaterálne vzťahy s krajinami západnej Ázie.....	41
3.2.3 Bilaterálne vzťahy s krajinami juhovýchodnej Ázie.....	42
3.3 Bilaterálne vzťahy s ČĽDR.....	43
3.4 Bilaterálne vzťahy so západnými demokraciami.....	49
3.4.1 Bilaterálne vzťahy s USA.....	49
3.4.2 Bilaterálne vzťahy s EÚ (osobitne SR).....	51
 Záver.....	 67
 Zoznam použitej literatúry.....	 ii
 Prílohy.....	 II

ÚVOD

„Podľa Ernesta Gellnera bola kultúra vždy súčasťou výbavy ľudského druhu: zdieľaný spôsob slovného vyjadrovania, mimika, rôzne gestá a postoje, spôsob obliekania, príprava a konzumácia jedla, to všetko a mnoho ďalších faktorov reprezentuje ľudskú kultúru. Kultúra však podľa neho nie je u všetkých ľudí rovnaká: kultúrna rozmanitosť je jedným z ústredných znakov ľudského života. Will Kymlicka používa pojem „kultúra ako synonymum slova „národ“ alebo „ľudia“, t.j. intergeneračná komunita, viac alebo menej inštitucionálne kompletná, zastávajúca určité územie, resp. domovskú krajinu, zdieľajúca svojský jazyk a históriu.“¹ Podľa správy UNESCO z 1982 „Kultúra by mala byť považovaná za súbor svojráznych duchovných a materiálnych zvláštností, ktoré charakterizujú spoločnosť alebo sociálnu skupinu, a okrem umenia a literatúry zahŕňa aj spôsoby života, spôsoby spolužitia, hodnotové systémy, tradície a presvedčenia.“²

„ Po teroristickom útoku na budovy Svetového obchodného centra v New Yorku 11. septembra 2001 neutíchajú verejné polemiky a debaty teoretikov i politikov o tom, či ľudstvu hrozí civilizačný kolaps zapríčinený kultúrnymi rozdielmi medzi národmi, či Západná civilizácia starne a postupne vyčerpáva svoj potenciál, či nie sme práve svedkami toho, že medzi kultúrami sa prehlbujú neriešiteľné antagonizmy, ktoré by mohli spolupôbiť ako konfliktogénne faktory eskalujúce napätie vo svete.“³ Poznaním a štúdiom jednotlivých kultúrnych identít národov môžeme dospieť k pochopeniu a k uznaniu jednotlivých hodnôt a vzájomných odlišností. Výsledkom skúmania jednotlivých kultúrnych identít by mohol byť zmier a porozumenie národov. Skúmanie a spoznávanie jednotlivých kultúr je neodmysliteľnou súčasťou v rámci medzinárodných vzťahov. Poznávaním a snahou porozumieť jednotlivým kultúrnym identitám by sme mohli prekonať teoretické koncepcie Fukuyamu o veľkom rozvrate alebo Huntingtonove teórie o konflikte civilizácií. Títo autori hovoria o kultúrnej diverzite a hodnotovej pluralite ako o faktoroch, ktoré ľudí viac rozdeľujú, ako spájajú. Kultúrna diverzita je pre nich zdrojom nebezpečenstva a antiglobalizačných a protiintegračných tendencií. Iba štúdium a snaha o

¹Zágoršková, M.: *Kultúry v medzinárodných vzťahoch*. 2009 s.149

² UNESCO: *Mexico City Declaration on Cultural Policies, World Conference on Cultural Policies*. [cit. 2012-2- 1]. Dostupné na internete:

<http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf>

³Zágoršková, M.: *Kultúry v medzinárodných vzťahoch*. 2009 s. 41

porozumenie a akceptovanie jednotlivých kultúr v rámci kultúrnej dimenzie medzinárodných vzťahov by nám mohlo napomôcť k vytvoreniu harmonického, vzájomne prospešného a rovnovážneho systému medzinárodných vzťahov. Ďalšou dôležitou funkciou kultúrnej identity národov by mohlo byť zmierovanie a utíšenie medzinárodných konfliktov spôsobeného kultúrnymi rozdielmi medzi národmi vďaka rigoróznemu štúdiu, poznávaniu, pochopeniu a vzájomnému uznaniu jednotlivých kultúr, ich hodnôt a odlišností.

„Na začiatku dvadsiateho storočia a počas dvoch svetových vojen medzinárodný systém bol založený na vnútornej sile národných štátov. Faktorom integrujúcim ich vnútornú silu na majoritných hodnotách bola ich etnocentrická kultúrna identita. Avšak od druhej polovice dvadsiateho storočia popri klasických národných štátoch sa významnými aktérmi na medzinárodnej scéne stávajú nadštátne a nadnárodné organizácie. Ich hlavným cieľom je snaha zaviesť do vzťahov medzi štátmi univerzálne pravidlá a právne normy, ktoré by rešpektovali všetci aktéri na globálnej medzinárodnej úrovni.“⁴Dnes v období globalizácie, internacionalizácie rôznych kultúr a národov sú kultúrne tradície a kultúrne dedičstvo jedným z determinantov kultúrnej identity spoločenstva. V súčasnosti štátne hranice nedeterminujú istú kultúru ani hodnoty. Štát už nie je jediným najvyšším subjektom, v súčasnom trende spájania sa rôznych štátov do väčších ekonomických, sociálnych a politických spoločenstiev sa jednotlivé štátne subjekty vzdávajú časti samostatnosti v prospech kohéznosti v únii štátov. Štát ako samostatný subjekt stráca na váhe. Jedným z nemenných dedičstiev jednotlivých kultúr sú práve tradície, kultúrne hodnoty, ktoré si môžu rôzne kultúry velebiť, uctievať, šíriť a zachovávať. Je dôležité spoznať indickú a iné kultúry vzájomne ich konfrontovať s európskou kultúrou v zmysle vzájomnej spolupráce a harmonického rozvoja.

Kultúrne procesy sú priamym endogénnym determinantom spoločenských zmien a vzájomne pôsobia spolu s ekonomickými, vojenskými a demografickými procesmi na vývoj spoločnosti. Kultúrne procesy nemôžeme vynechať pri výskume spoločnosti a jej postavenia v medzinárodných ekonomických vzťahoch, ktorej kultúrna dimenzia je jej integrálnou súčasťou. Pri skúmaní bilaterálnych politických a obchodných vzťahov zohrávajú kultúrne procesy rovnako dôležité postavenie ako ekonomické a vojenské

⁴Zágoršková, M.: *Kultúry v medzinárodných vzťahoch*. 2009 s. 20

procesy. Kultúrne aspekty môžu napomáhať k vzájomne výhodnému a rovnocennému vzťahu subjektov. „Otázky kultúry vo vývoji spoločenských vied zvyčajne boli pokladané za marginálne, sprievodné javy, ktoré iba podfarbovali hlavné trendy a hlavné príčiny sociálnych procesov. Politické, ekonomické, vojenské, demografické procesy boli tie, ktoré teoretici pokladali za určujúce a hlavné príčiny spoločenských zmien. Preto v súčasnosti mnohých prekvapuje, že do skupiny nezanedbateľných, alebo hlavných príčin spoločenských zmien sa čoraz viac predierajú kultúrne procesy.“⁵ Dôležitosť kultúrnych procesov na formovaní spoločenských bol hlavným dôvodom výberu skúmanej problematiky o zisťovaní vplyvu kultúrnych tradícií a modernizácie na obchod medzi Európskou úniou, ďalej EÚ, osobitne Slovenskom a Indiou. Cieľom záverečnej práce je interpretovať závislosť postavenia Indie v medzinárodných ekonomických vzťahoch od vývoja kultúrnych tradícií v minulosti až po súčasnosť. Na príklade Indie opisujeme kultúrny vývoj spoločnosti od obdobia formovania spoločenského usporiadania, počiatkov indickej filozofie, védického učenia až po súčasný vplyv procesov globalizácie, internacionalizácie, interdependencie, zvýšeného ekonomického rastu a vzniku silného indického konzumného spotrebného trhu. Kultúrne faktory v interakcii spolu s ekonomickými, demografickými a inými faktormi vytvárajú spoločenské usporiadanie istého národu, ktoré sa stáva východiskovým determinantom pre formovanie vzťahov krajín v rámci multilaterálnych a bilaterálnych vzťahov s inými krajinami. Kultúrne spoločenské usporiadanie v Indii slúži ako vysvetľujúci determinant pre postavenie Indie v medzinárodných ekonomických vzťahoch. V diplomovej práci sme sa rozhodli analyzovať kultúrne tradície Indickej republiky z etnocentrického a teocentrického hľadiska od čias dávnych až po súčasnosť. Skúmaním kultúrnych tradícií môže táto diplomová práca prispieť k porozumeniu a k akceptovaniu kultúr Indickej republiky. Táto diplomová práca sa ďalej pokúsi odhaliť do akej miery kultúrne charakteristiky Indie ovplyvňujú jej postavenie v medzinárodných ekonomických vzťahoch a v jej bilaterálnych vzťahoch s inými krajinami. Pri postavení Indickej republiky v medzinárodných ekonomických vzťahoch skúmame jej postavenie a členstvo v medzinárodných organizáciách. Pri analyzovaní jej bilaterálnych vzťahov sme sa sústredili na jej dôležitých obchodných partnerov, medzi nimi i EÚ, a na geopoliticky dôležitých partnerov, medzi nimi Pakistan, Bangladéš, USA a Čínska ľudová demokratická republika, ďalej ČĽDR.

⁵Zágoršková, M.: *Kultúry v medzinárodných vzťahoch*. 2009 s. 38

1 Súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Kultúrne tradície v Indii

„India je domovom mnohých jazykov, kultúr a náboženstiev a jej dejiny sú staré prinajmenšom tri až štyri tisícročia. Je krajinou, odkiaľ pochádzajú najstaršie nám známe svedectvá o filozofujúcom ľudskom duchu a je aj jednou z najstarších kolísk ľudskej kultúry.“⁶ Osídľovanie indického subkontinentu sa odohrávalo v niekoľkých vzájomne sa prelievajúcich vlnách.

1.1.1 Vznik a vývoj indickej filozofie

Prvé spoločenstvo, ktoré trvalo osídlilo údolie rieky Indus sa datuje do obdobia 2500 p.n.l, jednalo sa o Harapskú civilizáciu v údolí rieky Indus. Vznikali veľké mestá, z ktorých najznámejšie sú Mohenjo-Daro a Harapa. Počet obyvateľstva v mestách dosahoval až 40 000 obyvateľov. Štruktúra miest je znakom vyššieho stupňa pokrokovosti spoločenstva žijúceho v údolí rieky Indus, ktorá predstihla spoločenstvá v iných častiach sveta. Toto obyvateľstvo sa vyznačovalo mierumilovnosťou a vegetariánstvom.

Príchod árijského obyvateľstva. Árijské obyvateľstvo prenikalo na indický subkontinent zo severu cez hornaté územia v roku 1750 p.n.l., Árijci osídľovali územie v niekoľkých diskontinuálnych vlnách. Neboli jednotní a ani ich vláda na území súčasnej Indickej republiky nebola zjednotená, organizovaná či centralizovaná. Vznikali viaceré republiky a kráľovstvá, na ktorých čele bol kráľ alebo prezident nad ktorými stál už len kňaz. Kňaz bol jediný, ktorý mohol zasahovať do rozhodovania kráľov a vladárov. Kňazi boli označovaní za Brahmanov, boli na vrchole v kastovom systéme rozdelenia spoločnosti a ich názory sa stali smerodajnými. Árijské obyvateľstvo položilo základy védického učenia, sanskritu ako aj kastového systému obyvateľstva, ktoré determinujú životy indického obyvateľstva aj v súčasnosti. V tomto období vznikajú antické texty Mahabharata, Ramayana a rozsiahla zbierka náboženských piesní a hymien, ktoré sa kolektívne označovali ako Védy. Védy sa stali prvou posvätnou knihou hinduistov a toto obdobie sa označuje tiež ako védické obdobie. Árijci jedli mäso, na rozdiel od pôvodného

⁶Störig, H.J.: *Malé dejiny filozofie*. 1991 s. 35

obyvateľstva z údolia rieky Indus, ktorých strava bola striktne vegetariánska. Brahmani vo védickom učení vyzdvihovali dôležitosť vegetariánstva, ktoré sa rozšírilo do celej krajiny. Vysvetlením prečo na severe indickej republiky je najhustejšia koncentrácia obyvateľstva jediačich mäso, je koncentrácia árijského obyvateľstva na severe krajiny.

Maurijská ríša vznikla v roku 326 p.n.l., kontrolovala územia severného indického subkontinentu, Dekanskej náhornej plošiny až po južné časti Indickej republiky. Z kulturologického a ideologického hľadiska sa najvýznamnejším imperátorom Maurijskej ríše stal jej tretí vladár Ashoka. Ashoka prijal budhistickú vieru. Neortodoxné učenia ako budhizmus a džinizmus vznikali už v období invázie a usadzovania sa Árijských kmeňov, ktorí priniesli védické ortodoxné učenie. Nové neortodoxné učenia boli odpoveďou pre obyčajného človeka ako viesť správny život. Boli prístupné a pochopiteľné širokými masami obyvateľov nielen vysoko učenými a vyvolenými brahmanmi ako pri védach. Prevratnou myšlienkou týchto učení bolo popieranie kastového systému a vyzdvihovanie myšlienok rovnosti všetkých tvorov pred najvyšším stvoriteľom. Spasenie mohol dosiahnuť každý bez ohľadu na kastu a pôvod. Šírením budhistického učenia počas vlády Ashoku sa zlepšil život obyčajných ľudí. Ashoka vytvoril edikt 14 pravidiel, v ktorých boli vymedzené práva a povinnosti vladárov. Tým sa menilo postavenie vladárov, ktoré bolo determinované istými pravidlami a prestávalo byť neobmedzené ako doposiaľ. Pred Ashokom vladári vládli viac menej neobmedzene, jediný kto mohol kontrolovať ich rozhodnutia boli Brahmani, ktorí sa stávali ich najbližšími radcami. Ashoka svojím ediktom obmedzuje vladárovu moc a vymedzuje jeho povinnosti voči občanom. Tento edikt bol vytesaný do kameňov a rozptýlený na celé územie Maurijskej ríše. Spolu s textom ediktov sa do skál tesal symbol leva. Edikt zlepšil život obyčajných ľudí a nastoľoval v krajine spravodlivosť. Tento akt sa vryl do indickej histórie ako jeden z prevratných momentov a determinoval ďalší vývoj indickej kultúry v budúcich obdobiach. Prejavením úcty k Ashokovi a jeho vláde je fakt, že lev, ktorý bol vyrývaný do skál spolu s Ashokovými ediktami sa stal štátnym symbol a v súčasnosti je vzorom na mnohých bankovkách a minciach v krajine. Lev je dodnes symbolom spravodlivosti, mieru a dobrej vôle, ktoré sa stali jednými zo základných hodnôt v indickej spoločnosti počas Ashokovej vlády. „Po Ashokovej vláde sa začína Maurijská ríša postupne fragmentovať na menšie

kráľovstvá, až v roku 184 p.n.l. definitívne zaniká.”⁷ Počas obdobia existencie Maurijskej ríše bolo na severe indického subkontinentu vybudovaných veľa budhistických chrámov a budhizmus mal pomerne veľkú základňu svojich vstúpencov. Naopak na juhu krajiny dominoval hinduizmus so svojím kastovým systémom a silným postavením Brahmanov.

Zlatá éra sa začína v roku 319 n.l., kedy vzniká Guptova ríša. Guptova ríša zaberala územie na severe indického subkontinentu a jemne zasahovala na juh. Na čele Guptovej ríše stál Chandragupta II, ktorý obnovil silu brahmanskeho hinduistického učenia na severe krajiny a znovunastolil dôležitosť kastového systému v ríši. Toto obdobie je denominované za zlaté obdobie vďaka rozvoju rôznych učení a vied, od matematiky cez umenie až po architektúru. Bolo napísaných veľa učených kníh, umeleckých diel’ a sôch s hinduistickou tematikou. Vďaka všadeprítomnosti hinduistického učenia v textoch kníh v umení v danom období sa hinduizmus pevne zakoneril aj na severe indického subkontinentu a pohltil jemne prenikajúce budhistické učenie. Hinduizmus spolu s kastovým systémom nezvratne prenikol do života indického obyvateľstva a ovplyvňuje ho dodnes. Hinduistické učenie nie je len filozofickým učením ale stalo sa životným štýlom indického obyvateľstva, ktoré je ich integrálnou súčasťou.

Moslimovia prichádzajú na územie dnešnej Indickej republiky v 11 st., pod záštitou jihádu, svätej vojny. Invázia Moslimov sa uskutočnila v dvoch vlnách. V prvej vlne vznikajú len malé nesúrodé moslimské kráľovstvá, ktoré plienia hinduistické majetky a obyvateľstvo. V druhej vlne vzniká komplexná moslimská ríša v údolí rieky Indus, Diliský sultanát, ktorý fungoval medzi rokmi 1206-1398. Moslimské obyvateľstvo nikdy neasimilovalo s pôvodným hinduistickým obyvateľstvom. Moslimovia si po príchode a osídlení indického subkontinentu zachovali svoju kultúrnu identitu, kultúrne dedičstvo, hodnoty a náboženské tradície až dodnes.

Mogulská ríša, vzniká víťazstvom prišlích Mogulov nad oslabeným Diliským sultanátom. Vzniká silná mogulská ríša, ktorá postupne rozširuje svoj vplyv na celé územie subkontinentu. Mogulovia prišli z územia dnešného Afganistanu, a na území indického subkontinentu šírili svoje kultúrne hodnoty, tradície a moslimské vierovyznanie. Islam sa

⁷ Phillips, D.A. and Gritzner, Ch. F.: *India*. [cit. 2012-2-1]. Dostupné na internete:

<<http://www.scribd.com/doc/33411604/India#page=58>> s. 42

nešíri násilným utláčaním hinduistického obyvateľstva a vykrádaním hinduistického dedičstva ale prostredníctvom umenia, architektúry a zmierlivou vládou niektorých mogulských vládcov. Príkladom zmierlivého moslimského vládcu bol Akbar, ktorý zrovnoprávňoval moslimské a hinduistické obyvateľstvo, vďaka svojej liberalizačnej a zrovnoprávňujúcej politike získal veľa stúpencov z rad hinduistického obyvateľstva a svoj vplyv rozšíril na väčšiu časť indického subkontinentu. Vláda moslimského vládcu Akbara reflektuje charakter a národu indického obyvateľstva. Hinduistické filozofické myslenie bolo hlboko zakorenené v mysliach a životoch obyvateľstva žijúceho na indickom subkontinente. Príchod moslimského obyvateľstva nedeterminovalo a nezmenilo vieru ani moslimov ani hinduistov. Hinduisti ako aj moslimovia neasimilovali, práve naopak každý si chránil svoje kultúrne hodnoty, dedičstvo a vieru. Zmierlivá vláda Akbara je dôkazom faktu, že hinduisti sú neútoční a zmierliví, nakoľko dokázali akceptovať na svojom čele moslimského vladára, za predpokladu že im bol dožičený priestor pre vlastný rozvoj a rovnaké práva ako prišlému moslimskému obyvateľstvu. Jedným z viacerých nasledovníkov Akbaru bol Aurangzeb. Vyznačoval sa svojou krutosťou, bezohľadnosťou a násilne pretlačoval islam a potláčal iné vierovyznania. Aurangzebova vláda bola neúspešná a podporila len rozklad a rozpad Mogulskej ríše.

V Indii pôsobili mimo Veľkej Británie i iné európske koloniálne veľmoci. Portugalci presadili svoj vplyv na Goa a Francúzi v Pondicherry. Briti boli najúspešnejšími v boji o koloniálne veľmoci, a India sa stala perlou ich koloniálneho impéria. Briti dorazili na územie Indie v roku 1612 a pod záštitou kráľovnej Elizabety položili základy Východoindickej obchodnej spoločnosti, ktorej poslanie malo byť čisto obchodného charakteru. V 18. storočí stál na čele Východoindickej spoločnosti Warren Hastings, ktorý uzatváral jednostranne výhodné zmluvy s niektorými indickými kráľovstvami a bojoval s tými, ktoré sa postavili na odpor britskému vplyvu. Britské impérium získalo vplyv nad celým územím Indie začiatkom 19. storočia. Vplyv nad celým územím si získali postupným presadzovaním vplyvu na celom území bez snáh meniť kultúrne tradície a náboženstvo. „India sa stala perlou britského impéria. Bohatstvá Indie boli po dekády plienené a vyvázané do Veľkej Británie. Briti sa vyhli chybám moslimov, ktorí sa snažili meniť náboženstvo, kultúru a vieru Indov. Briti sa sústredili na uzatváranie jednostranne výhodných zmlúv a indické kultúrne tradície zostali nezmenené. V Indii sa zachovalo množstvo menších kráľovstiev a štátov. Vládovia a monarchovia týchto kráľovstiev

uzatvárali nevýhodné zmluvy s Východoindickou spoločnosťou v zmysle zachovania svojej existencie.⁸ Veľká Británia začala budovať na území Indie modernú infraštruktúru, univerzity, vládne inštitúcie, poštový systém a telegraf. V 50 rokoch 19. storočia začali Briti preberať vládu miestnych kráľovstiev pod svoju kontrolu z dôvodu ich neefektívnosti a slabej vlády. Miestne obyvateľstvo sa začalo búriť proti britskej nadvláde. V roku 1885 sa sformovala prvá politická strana Národný kongres, ktorej cieľom bolo získať väčšie právomoci v parlamente, a až neskôr sa stala jedným z nástrojov budovania národného povedomia a nezávislosti Indov. K budovaniu národného indického povedomia napomohli cesty, pošta, telegraf a spoločný jazyk komunikácie angličtina. Mnohí Indovia, ktorí slúžili pre Východoindickú spoločnosť študovali na univerzitách vybudovaných práve Britským impériom. Vzdelanie im napomohlo k získaniu znalostí, o aké práva je indický národ ukracovaný pod britskou správou. Paradoxom zostáva, že k budovaniu národnej indickej identity napomohli práve nové nástroje moderného Britského impéria. Hinduizmus v tomto období zažíva svoju renesanciu a stáva sa neoddeliteľnou súčasťou indickej národnej identity. Moslimským protipólom Národného kongresu sa stala moslimská liga, ktorá zastávala práva moslimskej menšiny a bola proti nezávislosti Indie. Moslimská menšina sa obávala, že po získaní nezávislosti od Britského impéria sa jej postavenie v indickej spoločnosti bude deteriorovať. Po prvej a druhej svetovej vojne postavenie Britského impéria značne slabne a národné povedomie Indov silnie. Dve najsilnejšie osobnosti osloboditeľského procesu sú Mohandas Gándhi a Jawaharlal Nehrú.

V roku 1915 sa Mohandas Gándhí vracia z právnickej praxi v južnej Afrike. Gándhí sa stal bojovníkom proti kastovému systému, chudobe a britskej nadvláde. Gándhí sa stal morálnym vodcom indického obyvateľstva v boji za oslobodenie krajiny. Stal sa vzorom i pre chudobných a negramotných, lebo hlásal rovnosť všetkých obyvateľov. Toto bol moment, kedy sa odboj rozšíril na široké masy obyvateľstva, lebo dovtedy sa národné povedomie budovalo najmä medzi skupinkou vzdelaných ľudí a inteligencie. Jeho nástrojom bola politika pasívneho odporu. Inicioval hromadné pasívne protesty proti zavedeným daniam za soľ a proti dovážaniu britských textilných produktov. Gándhí bol niekoľkokrát uväznený a získal prezývku Máhatmá alebo veľká duša, stal sa jedným z najväčších osobností Indie. Mahatmá bojoval za vytvorenie jednotnej nezávislej Indie.

⁸ Phillips, D.A. and Gritzner, Ch. F.: *India*. [cit. 2012-2-1]. Dostupné na internete:

<<http://www.scribd.com/doc/33411604/India#page=58>> s. 48

Jeho snaženia boli zmarené len v bode vytvorenia jednotnej Indie. India získala 15.8.1947 nezávislosť a vznikajú dva nezávislé štáty India a Pakistan. Po vyhlásení nezávislosti pre Indiu a Pakistan nasleduje jedno z najväčších sťahovaní národov, moslimov do Pakistanu a hinduistov do Indie.

Ďalšou veľkou osobnosťou indickej politickej scény sa stal Jawaharlal Nehrú, ktorého mentorom bol Máhatmá Gandhí. Nehrú bol predsedom vlády až do jeho smrti v roku 1964. Jeho cieľom bolo dosiahnuť vysoký stupeň industrializácie krajiny, vzdelanosti a poľnohospodárskej prosperity. V období studenej vojny udržal status quo a presadzoval politiku neutrality krajiny. Na čele indického politického života stála dynastia Nehrúovcov, nakoľko na premiérske kreslo sa ďalej posadili jeho dcéra a vnuk, Indíra Gandhí a Rajiv Gándhí.

1.1.2 Formovanie spoločenského usporiadania v Indii

Začiatok indickej filozofie sa datuje okolo roku 1600 p.n.l., kedy prichádza na územie indickej pevniny árijské obyvateľstvo a osídľuje Indiu v troch vlnách. Toto obdobie je začiatkom formovania indickej filozofie, ktorá determinuje životy a myslenie Indov aj v súčasnosti. Prvé poznatky indického filozofického učenia sú zachované v najstarších indických literárnych pamiatkach. Najstaršími indickými literárnymi pamiatkami sú védy. Védy sú označením pre celú posvätnú indickú literatúru, jednotné číslo véd je označením poznania a vedenia. Veda označuje vedenie alebo poznanie pravdy o absolútne, ktoré sa stáva najvyšším výostným cieľom v živote Indov.

Každá veda má štyri časti: sanhity, brahmany, aranjaky, upanišády. Vo védach sa uvádzajú okrem básní s prosbami o blaho, pokoj, radosť a šťastie aj rituálne techniky. Dôležitosť obetných rituálov sa vyzdvihuje už vo védach v časti brahman. Brahmany opisujú obetné rituálne techniky a ich význam pre život človeka. Dôležitou časťou véd predstavujú aranjaky, sú to lesné texty, v ktorých sa filozofi utiahli do lesov a prijali asketický spôsob života. Filozofi hľadali cestu poznania cez asketický spôsob života, izolovaní od všedného života. Vyvrcholením aranják sú upanišády. „Upanišády

dokumentujú prechod od archaického ritualizmu k novým náboženským myšlienkam a inštitúciám.“⁹

Upanišády odhaľujú najvyššiu pravdu. Podľa Hajka sú upanišády východiskom pre ďalšie eticko-antropologické názorové prúdy budhizmu, hinduizmu a brahmanizmu. Upanišády prinášajú novú myšlienku o stvorení sveta a o podstate ľudského bytia. Svet nestvorili bohovia. Svet stvorila najvyššia bytosť tá, ktorá bedlí nad svetom v najvyššom nebi. „Sú to názory v náboženskom myslení svojej doby skutočne prevratné. Premieňajú tušenie vyjadrené už v slávnej piesni Rigvédu, že nad všetkou tou mnohosťou bohov azda existuje ešte niečo vyššie. Nahrádzajú starú polyteistickú vieru sanhít monoteizmom.“¹⁰

Podstata ľudského bytia v indickej filozofii spočíva v neustálom prerodzovaní sa. „Smrť pre hinda nie je niky zakončením života s konečnou platnosťou, vždy po nej nasleduje ďalší život, ktorý sa utvára podľa činov v predchádzajúcich životoch a podľa dosiahnutého stupňa duševného vývoja či úpadku v priebehu znovuzrodenia.“¹¹ Naše správanie, karman, sa počas jedného pozemského života reflektuje v nasledujúcom živote. To znamená, že človek, ktorý pácha zlé činy a ubližuje svojmu okoliu, sa v budúcom živote môže narodiť ako červ, ktorý je pristupený človekom, ktorému ubližoval. Etapa, v ktorej sa prehodnocujú skutky našich minulých životov a budú nám prerátané do nášho budúceho života sa nazýva nadvedomie, budhi. „Nadvedomie je spojivom, mostom medzi pominuteľným a nepominuteľným, cez ktorý sa prenášajú následky predchádzajúcich životov do nových zrodov. Cez svedomie si duša nesie akoby záznam činov človeka a pri opätovných vteleniach sa mu všetko vracia, v dobrom i v zlom.“¹² Jeden pozemský život je len malou časťou v dlhom kolobehu prerodzovania sa. Môžeme si položiť otázku, čo je potom cieľom ľudského bytia na zemi. Kolobeh prerodzovania sa, sansára, je nekonečný alebo existuje niečo čo nás z kolobehu vymaní? A čo sa nachádza mimo sansáry, čaká nás určitá forma kresťanskej verzie neba či pekla?

⁹ Olivelle P.: *The early upanisads*. 1998 s. 38

¹⁰ Zbaviteľ, D.: *Upanišady*. 2004 s.12

¹¹ Werner, K., *Malá encyklopedie hinduismu*. 1996 s. 167

¹² Polášek, M.: *Bhagavadgíta*. 1997 s. 18

Upanišády

Upanišády nás poučujú o možnosti vymanenia sa zo sansáry. Vymanením zo sansáry sa dostávame do stavu nirvány, stavu absolútneho pokoja a splynutia s božstvom. Jedine pochopením najvyššej bytosti, Brahma, môžeme opustiť kolobeh prerodzovania sa. „Brahma nemožno dosiahnuť učením či poučením, ani rozsiahlou knižnou čiže teoretickou znalosťou, nemožno k nemu dospieť prostredníctvom rozumu ani múdrosti.“¹³ K pravému poznaniu nám môžu napomáhať techniky meditácie, sústredenia sa, čakania v nehybnom pokoji na zjavenie pravdy. Mnohým filozofom napomáhalo v meditácii a sústredení slovo Óm „slovo, ktoré nám zvestujú všetky védy, ktoré je výsledkom každého umŕtvovania tela, ktoré určuje tón života v brahmánskych školách, slovo, ktoré v krátkosti znie: Óm!“¹⁴ Už sme spoznali, že vedenie, je vymanenie sa zo sansáry a poznanie Brahmana. Je to rovnako stav mimo dobra a zla, mokša. Keď sa vymaníme z karmanového zákona, prestávame pykať za vykonané skutky. Vznik kastového systému sa opieral o karmanový zákon. Každý jednotlivец sa narodí do určitej spoločenskej kasty na základe jeho skutkov z predchádzajúceho života a jeho postavenie v spoločnosti je pevne stanovené a nemenné. Kastový systém znemožňuje jednotlivcovi narodenému v nízkej kaste prestúpiť do vyššieho stavu. Jediným vykúpením pre týchto ľudí je viera v karmanový systém a v spasenie.

Ľudia sa v spoločnosti rozdeľovali na 4 varny :

1. Brahmani - najvyššia vrstva - kňazi s privilegovaným postavením v spoločnosti
2. Kšatrijovia - kasta bojovníkov, panovníkov, ktorí mali v rukách svetskú moc
3. Vaišjovia - kasta obchodníkov, statkárov, poľnohospodárov
4. Šudrovia - remeselníci a pomocníci, najnižšia kasta, nazývaní taktiež nečistí, odsúdení na len nečistú prácu.

Upanišády sú napísané v archaickom sanskrite, ktorému rozumejú len vzdelaní védantisti, preto sa stáva porozumenie meritu vecí v upanišádach nedosiahnuteľné pre široké masy ľudí. Upanišády neagitovali široké masy ľudí, slúžili len vysoko odhodlaným

¹³ Hajko D.: Úvod do indickej filozofie- hodnoty a východiská. 2008 s. 29

¹⁴ Zbaviteľ, D.: *Upanišady*. 2004 s. 278

a vzdelaným jednotlivcom. Odpoveďou na otázky moderného človeka môže byť práve Bhagavadgíta.

Bhagavadgíta

Bhagavadgíta je súčasťou najrozsiahlejšieho veršovaného eposu na svete, Mahábháraty. Bhagavadgíta je označovaná aj ako hinduistická Biblia. Zatiaľ čo upanišády predstavujú len jednu možnú cestu k poznaniu, Bhagavadgíta nám odhaľuje aj iné cesty ako dosiahnuť nirvánu a mokšu. Bhagavadgíta nebanalizuje svetský a pozemský život človeka, pozerá na človeka v širších kultúrnych a vzťahových súvislostiach a berie na zreteľ jeho osobné starosti a radosti. Nenúti človeku len jednu možnú cestu k poznaniu a k oslobodeniu, ale chápe jeho potreby, snaží sa mu porozumieť a prozaicky poradiť ako postupovať v strastiplných životných situáciách.

Podľa Hajka, Bhagavadgíta hovorí o troch cestách k spaseniu. Prvá cesta je cesta upanišád, džňána-márga, druhou cestou je cesta oddanosti k osobnému bohu, bhakti-márga a treťou cestou, je cesta správnych činov, karma-márga.

1. Cestu džňána-márga dosiahneme len striktnou askézou a sebapotláčaním,
2. Cestu bhakti-márga dosiahneme uctievaním a oddanosťou k osobnému Bohu, Bhakti. Sformovanie cesty bhakti-márga je dôsledkom „posunu indickej filozofie od ritualizmu a formálneho uctievania k emocionálnemu prvku.“¹⁵ Reaguje na potreby človeka milovať, uctievať, obdivovať a vzývať ku konkrétnej božskej bytosti, ktorá nie je nášmu chápaniu a poznaniu vzdialená a nedosiahnuteľná, ako Boh ktorý je interpretovaný v upanišádach. Človek potrebuje osobného Boha, ktorý mu radí v konkrétnych životných situáciách, napomáha mu konať, vedie ho a zjaví sa vtedy, keď ho potrebuje. Zjaví sa mu presne tak, ako sa zjavil boh Višnu bojovníkovi Ardžunovi v Bhagavadgítach v momente osudového rozhodnutia. Každý má právo mať vlastného Bhakti, ktorého bude vzývať, uctievať, a ku ktorému sa bude utiekať o radu v krušných časoch.
3. Na cestu karma-márga sa vydáva človek činorodý, ktorý chápe význam spoločnosti a medziľudských vzťahov. „Človeka by nemalo sebecky zaujímať iba jeho vlastné

¹⁵ Hajko D.: Úvod do indickej filozofie- hodnoty a východiská. 2008 s. 60

dobro, ale aj dobro ostatných ľudí. Pri svojich činoch by to mal vždy zohľadňovať.“¹⁶

V 7. storočí vznikajú nové ortodoxné a neortodoxné smery. Medzi nové smery patrí materializmus, džinizmus a budhizmus, ktorý položil myšlienkový základ i pre hinduizmus. Otázkou je prečo tieto prevratné myšlienkové prúdy nerozvrátili tradičné hierarchické hodnoty indickej spoločnosti. „Pri tejto príležitosti sa dostáva do popredia predstava, že staré védске náboženstvo bolo vo vedomí obyvateľstva árijskej Indie významným štruktúrujúcim prvkom, bolo všestranne a hlboko zakorenené a svojimi kultmi už dávno preniklo aj medzi neárijské obyvateľstvo.“¹⁷

1.1.3 Indická mozaika náboženstiev

Hinduizmus je jedno z najstarších náboženstiev na svete. V Indii sa hlási k hinduistickému vierovyznaniu 81% obyvateľstva. Hinduizmus je súčasťou kultúrnych tradícií Indie, je nielen náboženstvom ale i kultúrnym a spoločenským determinantom v krajine. Hinduizmus bol spätý so spoločenským kastovým systémom v krajine. Veľa Indov menilo hinduistické vierovyznanie s cieľom vymaniť sa zo začarovaného kruhu kastového systému. Šírením nových náboženstiev vznikajú v krajine konflikty.

Hinduizmus verus islam

Islam je pomerne nové náboženstvo, ktoré vzniklo v 7. storočí a v Indii jej stúpenci predstavujú významnú časť spoločnosti, viac ako 120 miliónov. Konflikty moslimov a hinduistov sú do značnej miery ovplyvňované politickými stranami RSS a BJP a ich proti moslimsky orientovaným programom. Najväčšími konfliktami bolo zničenie mešity v Ayodhya a konflikt v Gudžaráte.

¹⁶ Hajko D.: Úvod do indickej filozofie- hodnoty a východiská. 2008 s. 63

¹⁷ Hajko D.: Úvod do indickej filozofie- hodnoty a východiská. 2008 s. 116

Hinduizmus verzus Síkovia

Náboženstvo Síkov vzniklo v 16. storočí, založil ho guru Nanako, ktorého zámerom bolo vytvoriť náboženstvo bez rituálov založené čisto na meditácii. Síkovia sú charakteristickí 5 K:

1. Kesha (dlhé vlasy)
2. Kangha (hrebeň)
3. Kirpan (dýka)
4. Kara (náramok)
5. Kachka (krátke nohavice).

Priezvisko Síkov je Singh. Cieľom Síkov bolo vytvorenie ich vlastného nezávislého štátu v Punjabe s názvom Chalistán. Síkovia ohrozujú vnútornú integritu Indickej republiky. Síkovia po nezávislosti Indie a Pakistanu boli rozdelení na územie dvoch štátov. Väčšina z nich zostala nažívať na území Indie v štáte Punjáb. Cieľ Síkov vytvoriť si vlastný štát vyústil do otvoreného konfliktu v roku 1984 v Zlatom chráme v meste Amritsar. V súčasnosti je premiérom Indickej republiky Sík, Manmohan Singh.

Hinduizmus verzus budhizmus

Budhizmus je budhovým učením, ktoré vzniklo v 6. storočí pred našim letopočtom. Budha bol indický princ Siddhartha Guatama, ktorý sa narodil v Lumbini v blízkosti hranice s Nepálom. Siddhartha odišiel z paláca a vzdal sa všetkého bohatstva, jedného dňa pod stromom bhodi v Bihári meditoval a dosiahol osvietenie. Budha znamená osvietený. Zistil, že všetko živé je vzájomne prepojené do spoločného reťazca príčin a dôsledkov. Ak sa jednotlivec vymedzuje zo spoločného reťazca a považuje sa za nezávislú individualitu, prestáva žiť v harmónii. Budha sa nazdával, že všetko živé patrí do vzájomne prepojeného reťazca a nikto sa nerodí ako Dalit ani ako Dharmán. Budha preferoval vzájomnú rovnosť všetkých jednotlivcov a ich prepojenosť pre udržanie potrebnej rovnováhy. Budhizmus popiera túžby. Nirvánu a osvietenie človek dosiahne cestou 8 krokov. Budhizmus popiera spoločenské kasty indickej spoločnosti. Verí, že všetci sú si rovní. Hinduistické organizácie odmietajú indický pôvod budhistického učenia. Svojím učením ohrozovalo spoločenské usporiadanie v Indii.

1.1.4 Indická filozofia-inšpiráciou pre národy

1. Zásada jednoty v rôznorodosti. Indickú populáciu tvoria rôznorodé rasové, myšlienkové, náboženské a jazykové skupiny, ktoré sú zjednotené pokrokovou ústavou, kvalifikovanou politickou praxou, tým sa India stala najväčšou fungujúcou demokraciou vo svete. Myšlienka jednoty v rôznorodosti sa môže opierať i o indickú filozofiu. Jednota môže predstavovať spoločnú podstatu všetkého a jednotnú a jedinú najvyššiu pravdu, ktorej poznanie je cieľom každého Inda. Každý jednotlivec si na svojej ceste poznania zvolí vlastnú cestu, pričom ciele všetkých trás sa zjednocujú v jednom bode, jednotnej prapodstaty všetkého živého a neživého.
2. Vzájomné rešpektovanie a porozumenie. Hinduizmus nie je striktná forma náboženstva. Jednotlivec môže byť hindu veriaci bez toho aby čítal hinduistické posvätné knihy alebo praktizoval vieru v chráme, stačí ak dodržiava cestu určenú Dharmou. Dharma predpokladá, že každý jednotlivec má tendenciu hovoriť pravdu, konať dobro, rozhodovať spravodlivo, zachovávať mier a vlastnú rovnováhu s prírodou v priebehu svojho života. Hinduizmus nepopiera ani nevyvracia iné náboženstvá, katolík, žid a ateista nie sú vylúčení z hinduistickej viery. Hinduizmus si nevyžaduje ani žiadne presné dodržiavanie religionistických praktík, nemá jednu najsvätejšiu knihu, a preto ho mnohí považujú nie za náboženstvo ale za životnú filozofiu.
3. Chápanie štátu na princípe dharmy. Cieľom každého jednotlivca je dosiahnutie sansáry alebo nirvány a štát vo vzťahu k jednotlivcovi mu má byť nápomocný. „Štát vytvára prostredie pre realizáciu každého jednotlivca, ktorý túži stať sa lepším, na ceste k slobode, k vyslobodeniu sa z pút karmy, od karmanových závislostí.“¹⁸ Postavenie štátu v predkoloniálnom zriadení Indie bolo komplementárnou zložkou k spoločenskému usporiadaniu spoločnosti. Kastový systém presne určoval postavenie a rolu všetkých jednotlivcov v spoločnosti. Právomoci, povinnosti a majetkové zabezpečenie boli rozdelené a zamedzovali vytváraniu absolutistických zriadených, ktoré vznikali v Európe.

¹⁸ Hajko D.: Úvod do indickej filozofie- hodnoty a východiská. 2008 s. 188

4. Zásada ahinsy. Ahinsa je nenásilie, neubližovanie a vystríhanie sa zlého v myslení. Tento postoj si osvojili ako súčasť svojej disciplíny alebo duchovnej cesty niektorí askéti védскеj tradície už počas najstaršej doby, a potom sa stal súčasťou etického učenia a požiadavkou v duchovnej praxi džinizmu, budhizmu a v klasickom systéme jógy, v ktorej je vymenovaný ako prvý článok osemdielnej cesty. Ahinsa ovplyvnila rodiaci sa hinduizmus natoľko, že sa rozšírilo vegetariánstvo, ktoré časom viedlo k úplnému opusteniu od obetovania zvierat.

1.2 Kultúrna modernizácia v Indii

Mark Twain opisuje Indiu ako zasnenú romantickú zem plnú bohatstva a chudoby, zem duchov, obrov, aladinovej lampy, tigrov a slonov. India je krajinou stých národov a jazykov, tisícich náboženstiev a dvoch miliónov bohov. Je kolískou ľudskej rasy, rodiškom ľudskej reči, matkou histórie, starou mamou legend a prastarou mamou kultúrnych tradícií.

Západné civilizácie vnímali Indiu najmä ako krajinu s bohatým kultúrnym dedičstvom, krajinu korení, farebných sári s dávkou mystiky, záhad a orientalizmu. Indovia boli vnímaní ako duchovný národ oslobodený od materialistických túžob čiaci svojmu osudu, ktorý im bol daný ako výsledok ich skutkov v predchádzajúcom živote. Indovia čelili chudobe svojou silnou duchovnou silou a verili v svoje spasenie.

India má veľa známych osobností a hrdinov indického národa medzi najznámejšie osobnosti patrí Mohandas Gándhí, Jawaharlal Nehru a Bhimrao Ambedkar. Gándhí sa preslávil svojou stratégiou pasívneho odporu, nenásilného boja za nezávislosť Indie, zmierlivého vzťahu s moslimskou menšinou a antimaterializmom. Gándhí by bol dnes prekvapený, keby videl ako je indická spoločnosť ovplyvnená konzumným štýlom západných spoločností. Indovia dnes nečelia svojmu nepriaznivému osudu pasívnym prijímaním reality, naopak sa snažia zmeniť svoj osud a jedným z ich hlavných cieľov je vymanenie sa z chudoby. Silu, inšpiráciu a odhodlanie čerpajú z príbehov milionárov, ktorí dosiahli svoj úspech od nuly. Jedným z prvých úspešných bol Bhimrao Ambedkar, ktorého sochy sa týčia naprieč celej Indii. Ambedkar bol prvý líder zo sociálnej vrstvy

nedotknuteľných nazývaných dnes ako daliti, čo v preklade znamená utláčaní alebo rozlomení na kúsky. Tento dalitský vládca považoval kastový systém za najväčšie sociálne zlo, nakoľko kastový systém už samotným narodením jednotlivca určuje jeho postavenie v spoločnosti. Ambedkar dalitský líder dal miliónom spoločensky marginalizovaných Indov nádej na lepšiu budúcnosť. Ambedkar hlásal: „V politike vyznávame hodnotu rovnoprávnosti všetkých hlasov, jeden človek má jeden hlas a každý hlas má rovnakú váhu. No v našom spoločenskom a ekonomickom živote neprestajne odmietame myšlienky ľudskej rovnoprávnosti. Ako dlho budeme pokračovať v živote plnom protichodných činov a nerovnováhy?“¹⁹ „Dnešný obraz o Indii je ovplyvňovaný najmä jej rýchlym úspechom v IT, outsourcingu a v popularizácii bollywoodských filmov za hranicami Indie. Bollywoodske filmy sú známe v USA alebo UK, kde sa koncentrujú veľké komunity indických emigrantov. Jadrový program Indie a testy jadrových zbraní boli témou rozhovor na medzinárodnej scéne už od prvého testu jadrových zbraní v roku 1998.“²⁰

„India v súčasnosti zaznamenáva priemerný ročný nárast HDP o 6,9%“²¹. Indická republika je 7. najväčšou ekonomikou sveta a očakáva sa, že v nasledujúcich 20 rokoch bude patriť medzi tri najväčšie ekonomiky sveta. Rast ekonomiky bol zabezpečený zvýšeným prílevom zahraničných investícií do krajiny. Infraštruktúra a výrobné kapacity sú naplno využívané. Budúci rast indickej ekonomiky je výzvou pre indickú vládu vybudovať lepšiu infraštruktúru a nové výrobné kapacity, ktoré prilákajú a udržia prílev nových zahraničných investícií. Indická diaspora je druhou najväčšou diasporou na svete hneď po tej čínskej. Indický trh by sa mal stať druhým najväčším spotrebiteľským trhom na svete so strednou triedou pol miliardy obyvateľstva. „Až 40% nadnárodných spoločností má backup office v Indii.“²² Od roku 1998 je India nukleárnou supermocou, no zároveň je domovom pre „40% podvýživených detí na svete“²³. India má veľký spotrebiteľský trh a jej rast nie je založený len na zahraničnom exporte ale aj na rastúcej domácej spotrebe. V Indii dnes sledujeme vysoký nárast domácej spotreby. India sa stala krajinou plnou

¹⁹Khilnani, S.: *The Idea of India*. 1999 s. 15

²⁰Luce E.: *In Spite of Gods*. 2007 s. 7

²¹India GDP Growth Rate. [cit. 2011-2-1]. Dostupné na internete: <<http://www.tradingeconomics.com/india/gdp-growth>>

²²Chellaney, B.: *Asian Juggernaut*. 2006 s. 108

²³Unicef India: *Nutrition*. [cit. 2011-2-1]. Dostupné na internete: <http://www.unicef.org/india/children_2356.htm>

kontrastov, kde sa ukrýva veľké bohatstvo a pokrok, ktorý sa prelína s každodennou chudobou domáceho obyvateľstva. Domáca rastúca spotreba a konzumný spôsob života sa vyvíja spolu s bohatou kultúrnou tradíciou Indie. India je inovátorom, disponuje novými technológiami a kvalitným výskumom. No zároveň si nová India zachováva aj svoj obraz špiritualizmu a starých kultúrnych zvykov.

1.2.1 Novodobá India- poreformačné obdobie

Kríza v Perzskom zálive v roku 1991 spôsobila nárast cien ropy, čo malo za následok úbytok zahraničných devízových rezerv Indickej republiky. Tieto udalosti iniciovali sled reforiem, ktoré sa v krajine udiali od roku 1991. Minister financií Manmohan Singh začal s postupnou liberalizáciou obchodu, s ňou spojené aj postupné odstraňovanie niektorých obmedzení obchodu, známeho ako licenčný ráj, prítomného v Indii ešte z obdobia nadvlády Britského impéria.

Hlavné zmeny, ktoré priniesla nová priemyselná politika sú nasledovné:

- deregulácia, zrušenie licencií dovozu, otvorená ekonomika,
- zahraniční investori môžu vlastniť 50% -100% na vlastníckom majetku,
- uvoľnenie kapitálového indického trhu, povolenie vstupu zahraničným investorom s penzijnými a investičnými fondami,
- uvoľnenie monopolných a reštriktívnych praktík,
- rupia sa stala úplne konvertibilná.

Reformy od roku 1991, technická vybavenosť a znalosť anglického jazyka boli hlavnými determinantmi charakteru ekonomického vývoja Indickej republiky. India sa vymkla klasickému modelu ekonomického vývoja novoundustrializovaných krajín. India preskočila fázu priemyselnej industrializácie a rovno skočila do tretej fázy vývoja ekonomiky závislej od sektora služieb a high-technológií. Indické spoločnosti sa stávajú konkurencieschopné na globálnom trhu. „Automobilky Tata sa dostali do rebríčka Fortune 500, oceliarska firma Arcelor Mittal je najväčším svetovým výrobcom ocele, 21 zo 100 globálnych hráčov menovaných BCG boli práve indické spoločnosti.“²⁴ Mimo domácich hráčov do Indie prichádza mnoho zahraničných ekonomických subjektov. Zahraničné

²⁴Chellaney, B.: Asian Juggernaut. 2006 s. 52

investície do krajiny prichádzajú z dvoch hlavných dôvodov lacná pracovná sila a veľký spotrebiteľský trh.

Faktory úspešnosti reforiem-kvalitná pracovná sila, demokracia, IT sektor

Faktory úspešnosti, ktoré napomohli k ekonomickému rastu v krajine a k prílevu zahraničných investícií boli znalosť anglického jazyka a vysoká technická zdatnosť indických študentov. Znalosť anglického jazyka je jedným z postkoloniálnych pozostatkov v krajine britského licenčného raju. Päť špičkových technických inštitútov vychováva svetovú technologickú špičku. Indické technické inštitúty sa radia medzi svetovú špičku a indickí študenti sa musia dlhodobo pripravovať na prijímacie pohovory a byť jedny z najlepších, na to aby prešli výberovým konaním.

India sa stala top destináciou outsourcingu a kvalitných IT služieb. „Podľa prieskumu spoločnosti McKinsey Co. vzrástol outsourcing medzi rokmi 2006-2007 o 25% a v nasledujúcich rokoch má mať outsourcing do Indie rastúcu tendenciu.”²⁵ India je nielen destináciou nízkokvalifikovaného outsourcingu ako sú call centrá ale i investičného bankovníctva, leteckého inžinierstva a farmaceutického výskumu. Mimo outsourcingu v Indii vznikajú mnohé veľké spoločnosti, ktoré dávajú priestor pre inovácie a výskum vlastnému obyvateľstvu v domácich firmách. Vznik domácich spoločností zaisťuje priestor pre vedu, výskum a inovácií v Indii. Príkladmi úspešných spoločností sú príbehy firiem Infosys, Sun Microsystems a Wipro.

India je krajina plná kontrastov. Vývoj IT sektoru a vznik domácich multinacionálnych korporácií sa deje v krajine s najväčším počtom negramotného obyvateľstva na svete. Sedem najväčších technických inštitútov v Indii patrí medzi špičku svetových vedeckých centier. Napriek tomu že India má špičkové technické inštitúty, v Indii nie je dostatok vzdelávacích inštitúcií, ktoré by pokryli dopyt po vzdelaní, a preto je v krajine 45% negramotných žien a 25% negramotných mužov.

²⁵Farell D., Kaka N., Sturze S.: Ensuring India's Offshoring Future. [cit. 2012-2-2] Dostupné na internete: <http://www.mckinseyquarterly.com/Ensuring_Indias_offshoring_future_1660>

Dôvody úspechu v IT sektore a outsourcingu:

1. Historické dôvody, talent Indov na matematické úkony siahajú do obdobia 4500 rokov dozadu, kedy civilizácia žijúca v povodí rieky Indus používala systém váh a mierok založenom na desiatkovom systéme, ktorý používame dnes, Indovia vynali 1 a 0 a binárny systém.
2. Typ analytického myslenia a hľadanie prepojenosti vo veciach je typické pre zmýšľanie Indov, P.V. Indiresa, bývalý riaditeľ technologického inštitútu v Chennai, sa nazdáva, že analytické zmýšľanie Indov sa odlišuje od zmýšľania ľudí zo západu, Indovia analyzujú indukciou a hľadajú vzájomnú prepojenosť medzi vecami narozdiel od deduktívneho zmýšľania a analýzy kroku za krokom typického v Európe a USA.
3. Reforma vzdelania v Indii, Jawaharlal Nehrú, bývalý premiér Indie, reformoval vzdelávací systém Indie s cieľom vybudovania industrializovanej novej Indie, preto plynuli financie zo štátneho rozpočtu na vývoj technických škôl, dnes India disponuje vysokokvalitnými technickými inštitútmi.
4. Vzdelanosť ako zdroj uznania a spoločenskej diferencovanosti, už v minulosti boli Brahmani jedinými šíriteľmi indického kultúrneho dedičstva, Brahmani boli symbolom vzdelania a zvrchovanosti indického kastového systému, spoločenská segregácia obyvateľstva vždy degradovala manuálnu prácu a uznávala vzdelanosť, ktorá bola prístupná len úzkej skupine obyvateľstva, dnes sa väčšina obyvateľstva snaží získať vzdelanie, uplatniť sa v IT priemysle a zbohatnúť, vzdelanie je v Indii uznávané, je symbolom spoločenského statusu a je veľmi žiadané.

Pretrvávajúce problémy- infraštruktúra, korupcia, nezamestnanosť

Ekonomický rast, prílev zahraničných investícií a silnejúce domáce podniky nevytvárajú dostatočný počet pracovných miest. Ekonomický vývoj v krajine je náročný na kapitál nie na pracovnú silu. IT priemysel, ktorý tvorí značnú časť HDP zamestnáva len 1 milión z 500 miliónov pracovnej sily. Ďalším dôvodom je byrokratický aparát v krajine a zložité pracovné právo, ktoré má chrániť zamestnancov pred stratou ich zamestnania. Zaťažujúce pracovné právo odrádza zamestnávateľov pred najímaním dodatočnej pracovnej sily. „Z 500 miliónov pracovnej sily má iba 7% formálne pracovné miesto.“²⁶

²⁶Chellaney, B.: Asian Juggernaut. 2006 s. 64

Rýchly rast sektoru služieb, zlá infraštruktúra, korupcia, zlé pracovné právo majú za následok nízku zamestnanosť v krajine.

Adekvátne infraštruktúra je jedným z faktorov rozvoja priemyslu. Rozvoj priemyslu je v krajine s nízkou zamestnanosťou kľúčovým, lebo práve priemysel zamestnáva menej kvalifikovanú pracovnú silu. Priemysel je náročnejší na ľudský kapitál ako na investičný kapitál narozdiel od sektoru služieb. Rozvoj priemyslu je priamo závislý na rozvoji infraštruktúry v krajine. IT priemysel sa v Indii ujal rýchlejšie, lebo nepotrebuje kvalitné cesty, hustú železničnú sieť a moderné letiská na svoj rozvoj. „Železničná sieť v Indii sa od roku 1991 takmer nezmenila. Železničná sieť v Indii v roku 2001 mala dĺžku 109 227 km v porovnaní s rokom 1991, kedy železničná trať dosahovala dĺžku 109 338 km. Akčným plánom vlády je investovať 330 až 550 miliárd USD z verejno-súkromných zdrojov na výstavbu diaľnic, železníc a letísk.“²⁷

Zlá infraštruktúra ovplyvňuje ekonomiku Indie i bežný život jej obyvateľov. Podnebie v Indii a zlý irigačný systém v krajine spôsobuje, že v niektorej časti krajiny je nedostatok úrody a v iných častiach je prebytok. Časť obyvateľstva s nedostatočnou úrodou je závislá od dodávok potravín z úrodnejších častí Indie. „Vláda vykazuje, že až tretina vypestovanej zeleniny a ovocia dorazia do miesta destinácie už zhnité. Problémom neskorej dodávky je zlý stav ciest v krajine.“²⁸

V súčasnosti sa zintenzívnili vládne snaženia o vybudovanie a zlepšenie aktuálneho stavu ciest a železníc. Národný projekt rozvoja diaľnic sa stal najrozsiahlejším projektom v oblasti infraštruktúry na svete. Jej cieľom je dobudovanie 6000 km diaľnic spájajúcich zlatý štvoruholník Indie, štyri hlavné veľkomestá Dillí, Bombaj, Chennai a Kalkatu.

Spoločnosť McKinsey&Co vypracovala správu o možnosti zlepšenia infraštruktúry v Indii. V súčasnosti India so svojím stavom infraštruktúry nie je schopná aktívne reagovať na rastúcu ekonomiku v krajine. Pri súčasnom vývoji sa predpokladá, že percento prepravovaného tovaru po železniciach klesne zo súčasných 36% na 25%. V porovnaní s

²⁷The World Bank Washington D.C. :*Highway and Railway Development in India and China, 1992-200*. [cit 2012-2-2]. Dostupné na internete:

<http://siteresources.worldbank.org/INTSARREGTOPTRANSPORT/Resources/India-China-Hway_Rly-comparison.pdf>

²⁸Jalan, B. : *The Future of India*. 2006 s. 107-108

ČĽDR a USA, ktoré prepravujú takmer 50% tovaru cez železnice. Správnou investíciou do ciest, železníc a vodných trás sa môže zvýšiť podiel prepraveného tovaru po železniciach na 46%. „Lepšie využitie a dobudovanie infraštruktúry zníži straty na cestách. V súčasnosti zlým stavom infraštruktúry a jej nedostatočného množstva sa stráca na cestách tovar v hodnote 45 miliárd USD, čo predstavuje 4,3% HDP.“²⁹ India svojou sieťou železníc a ciest zaostáva za ekonomicky vyspelými a rozvojovými krajinami. Správnym využitím a investíciou do infraštruktúry a lepšieho využitia železníc príde i k zníženiu spotreby palív o 15 až 20%. India musí vybudovať efektívnu logistickú sieť vo svojej krajine, ktorá bude ekologickejšia a ekonomickejšia pre krajinu.

Podľa Pratap Bhanu Mehta, jedného z najrešpektovanejších politológov a členov think tank v Dillí je „takmer vždy možný priestor pre vzájomnú dohodu v prípade styku občanov s verejnými štátnymi činiteľmi.“³⁰ „India sa v roku 2011 umiestnila na 95. mieste zo 182 sledovaných krajín s mierou korupcie 3,1 podľa Agentúry medzinárodnej transparentnosti.“³¹

Korupcia má dosah na každodenný život v Indii od efektívnosti rozvojových projektov na odstránenie chudoby až po kvalitu infraštruktúry. V Indii existuje podporný vládny program na odstránenie chudoby. Program poskytuje karty, tým ktorí žijú pod hranicou chudoby. Karty im slúžia na nákup obilia, cukru a kerozínu v určených obchodoch. I tento vládny program je neefektívny kvôli prevládajúcej korupcii v krajine. „Prieskumy vlády ukazujú, že až 40% tých, ktorí vlastnia tieto karty sa k nim dostali úplatkami a nepatria do skupiny obyvateľov žijúcich pod hranicou chudoby.“³²

India sa vo svojej poslednej jedenástej päťročnici na obdobie 2008-2013 zamerala na zotavenie nových politík a novej stratégie rastu, ktorej úlohou bude zmierniť mieru chudoby a zmierniť rozdiely medzi sociálnymi skupinami v krajine. Ciele novej päťročnice sú nasledovné:

²⁹Mckinsey&Company: Infrastructure Practice. Building India. Transforming the Nation's logistics infrastructure. [cit. 2012-04-04]. Dostupné na internete: <http://www.mckinsey.com/locations/india/mckinseyonindia/pdf/Logistics_Infrastructure_by2020_fullreport.pdf> s. 9.

³⁰ Mehta P.B.: The Burden of Democracy, 2003 s.115

³¹Transparency International: *Corruption Perception Index 2011*. [cit. 2012-2-2]. Dostupné na internete: <<http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/#CountryResults>>

³²Chellaney, B.: Asian Juggernaut. 2006 s. 66

1. Poskytnutie základných verejných služieb pre chudobných.
2. Naštartovanie dynamiky rastu v poľnohospodárstve.
3. Zvýšenie výrobnéj konkurencieschopnosti.
4. Rozvoj ľudských zdrojov.
5. Ochrana životného prostredia.
6. Zvýšenie efektivity vlády.

India s cieľom dosiahnuť miléniové ciele musí vynaložiť intenzívne snaženia na zníženie miery chudoby, zvýšenie vzdelanosti a zlepšenie zdravotného systému. „Podľa aktuálnej správy OSN o ľudskom rozvoji sa India umiestnila na 134. mieste zo 187 skúmaných krajín v oblasti ľudského rozvoja.“³³ Až 35% Indov žije z 1 USD na deň a až 80% Indov žije z 2 USD na deň. V Indii sa vytvára hlbšia priepasť medzi skupinou bohatého a chudobného obyvateľstva rovnako ako priepasť medzi vidiekom a mestom. Priepasť medzi chudobnou a bohatou časťou obyvateľstva zostáva veľmi aktuálnou problematikou. Chudobná časť obyvateľstva nemá prístup k sociálnemu zabezpečeniu, adekvátnemu vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti. V Indii sa stretávame s disparitou medzi rôznymi skupinami obyvateľstva. Rozdielny prístup k príležitostiam, vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti, sociálnemu zabezpečeniu majú ženy a muži a rovnako rôzne kastové skupiny. V Indii existuje veľká disparita medzi mužmi a ženami, na 100 mužov pripadá 94 žien. Tento rozdiel vznikol preferenciou narodenia chlapca pred dievčaťom. Ďalším problémom je nezamestnanosť, ktorá je koncentrovaná na vidieku. Zatiaľ čo zamestnanosť rastie o 0,58% za rok, populácia na vidieku rastie o 1,7% ročne. Indická vláda a vládne programy sa musia sústrediť na vytvorenie pracovných miest a priemyslu intenzívneho na pracovnú silu. Podpora vzdelania a zdravotníctva sú hlavnými zložkami jedenástej päťročnice indického hospodárstva. Problémom v Indii je rastúci podiel obyvateľstva nakazených HIV/AIDS, bolo zaznamenaných až 5 miliónov prípadov s HIV/AIDS v Indii, čo znamená že India je krajina s najväčším počtom obyvateľov nakazených týmto vírusom. India investovala len 0,9% HDP do zdravotníctva. S novým národným programom pre spoločné minimum India má za cieľ zvýšiť podiel výdavkov na zdravotníctvo z pôvodných 0,9% na 2 až 3% HDP. Príspevky na sektor vzdelávania sa pod národným programom

³³ UNDP: Human Development Report 2011. [cit. 2012-04-08]. Dotupné na internete: <http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table1.pdf> s. 129.

zvýšia na 6% HDP s dôrazom na primárne a sekundárne vzdelanie dostupné pre všetkých. Pod národným programom dosiahnuteľného minima pre všetkých bol nastolený program pre zamestnanosť, Národný akt pre garantované zamestnanie. Vláda poskytne 100 dní práce za rok za minimálnu mzdu najchudobnejšej časti obyvateľstva. Tento program má slúžiť na zvýšenie zamestnanosti a na zabezpečenie zvýšenia príjmu najchudobnejšej časti obyvateľstva.

1.2.2 Indický vidiek verzus mesto

India je krajinou plnou kontrastov. Dôkazom toho je aj život mladých Indov v mestách a zo stredných vrstiev spoločnosti v porovnaní s Indami žijúcimi na vidieku bez prístupu k vzdelaniu a k elektrine. Až 60% domácností na vidieku nemá prístup k elektrine. V indických školách je vysoký zápis mladých študentov, no veľa detí zo škôl vypadáva, alebo opakuje ročník. Miera dochádzky učiteľov v školách je nízka. „Až 20% detí vo veku medzi 6. až 14. rokom života nenavštevujú školy, dôvodom sú sociálne problémy, ako kastový systém a nerovnomerné postavenie dievčat voči chlapcom.“³⁴ Tieto faktory sú znakom prehlbovania rozdielov medzi indickými tínedžermi. Indickí tínedžeri s prístupom k vzdelaniu, informačným technológiám môžu ovplyvniť svoju budúcnosť a vymaniť sa z chudoby alebo zo spoločenskej kasty, do ktorej ich rodina v minulosti patrila. Veľa Indov verí v šťastný koniec a vo svoje schopnosti plniť si svoje sny. Príkladom pre Indov sú príbehy úspešných indických podnikateľov, ktorí sa stali úspešnými a vypracovali sa od nuly. India zostáva krajinou mýtov, bohatej kultúry a veľkej sily obyvateľstva zmeniť svoj osud a zbohatnúť. Svoje sny naplňajú v mestách, ktoré im ponúkajú väčšie možnosti ako zaostalý vidiek.

Indický vidiek

Nehrú v liste Gandhímu napísal: „Som presvedčený, že India a neskôr celý svet dosiahnu skutočnú slobodu, ak prijmú fakt, že ľudia budú musieť žiť na dedinách a nie v mestách. Milióny ľudí v mestách nemôžu nažívať v mieri. Uchýlia sa k násiliu a

³⁴ Unicef: *Issues Facing Children in India*. [cit 2012-2-2]. Dostupné na internete: <http://www.unicef.org/infobycountry/india_background.html>

klamstvám.³⁵ Pozícia dediny v indickej spoločnosti je kľúčová. Pre Mahatmá Gándhího „bola dedina dušou Indie, tvrdil, že mestá sú zahraničným výdobytkom, rakovinou pre indické obyvateľstvo. Jediným spôsobom ako sa môže India oživiť a dostať na správnu cestu je práve návrat do dediny.“³⁶

Ambedkar bol spoluautorom indickej ústavy, ktorá uzákoňuje rovnosť všetkých obyvateľov Indie pred právom a dáva všetkým Indom právo voliť bez ohľadu na kastu alebo inú identitu jednotlivca. Ambedkar sa zaslúžil o odstránenie niektorých klauzúl zo základných práv obyvateľov Indie. Medzi tieto klauzuly patrí časť o zákaze zabíjania kráv v Indii, zákaz alkoholu a sociálna nadradenosť dediny. Dedina je miestom konzervovania starých zvykov a tradícií. Ambedkar vo svojej rodnej dedine trpel ponižovaním a utláčaním od iných obyvateľov, keď ho miestny holič odmietol ostrihať a čašník mu zakázal vstúpiť do kaviarne. Dedina mu neponúkala ani možnosti vzdelania, ktoré sú v mestách.

Kultúrne tradície Indie sú zachované na vidieku. Indická dedina si zachováva svoj verný obraz už tisícky rokov. Život v dedine zostáva nezmenený, ženy so svojimi pestrofarebnými odevmi, s nádobami na hlavách, muži vo vyťahaných odevoch pasúcich dobytok, polia s ryžou, pšenitou, šošovicou, zeleninou a ovocím hnojené oslím trusom a strechy príbytkov vystužené zoschnutým blatom. Tento obraz indického vidieka môže vzbudiť obdiv u nezainteresovaného pozorovateľa. Za jednoduchým archaickým spôsobom života indických vidiečanov je čosi viac. Na indickom vidieku sa najviac odzrkadľuje pre indickú spoločnosť zaužívaný kastový systém. Každý jednotlivec má na dedine od svojho narodenia svoju úlohu. Dodržiava sa striktné rozdelenie podľa kastových skupín, každý má svoje práva a povinnosti a spoločnosť dohliada, aby boli dôkladne plnené. Najvyššie postavenie majú zemepáni, Džáti na severozápade, hinduistickí Tákuri a moslimskí Pátani v strede krajiny a Brahmani na juhu Indie. Nižšie kasty si musia pôdu prenajímať, nemajú žiadne privilégia ani spoločenskú úctu, sú na okraji spoločnosti.

Na dedine sa koncentruje chudoba, negramotnosť a utláčanie nižších spoločenských kást. „Priemerný ročný zárobok v Indii je 750 USD. Na dedine tento priemerný ročný

³⁵ Akbar, M.J.: *Nehru, The making of india*. 2004 s. 469

³⁶ Farndon, J.: *India Booms*. 2007 s.105

zárobok predstavuje len 1/5 z národného priemeru. Na indickom vidieku žije 40% z najchudobnejších ľudí na svete a gramotnosť dospelého indického obyvateľstva na vidieku je jedna z najnižších na svete.”³⁷

Farmárčenie a zelená revolúcia

Do 60. rokov 20. storočia India prekonávala časté hladomory pre nedostatok úrody v krajine. V roku 1968 Norman Borlaug vyvinul hybridný druh pšeničného zrna s vysokou úrodnosťou. Využitie hybridného zrna malo okamžitý účinok na úrodu v Indii, ktorá vzrástla z 10 miliónov ton na 17 miliónov ton pšenice. V roku 2006 India vyprodukovala 73 miliónov ton pšenice. India sa stala nezávislá od dovozu pšenice zo zahraničia až do roku 2006. Dôvody spomalenia rastu úrody podľa Johna Farndona sú nasledovné:

- Hraničná výnosnosť hybridnej pšenice voči rastúcemu počtu obyvateľstva,
- nedostatok vody, voda znečistená pesticídmi a suchá,
- malá finančná výnosnosť pšenice, nahrádzanie výnosnejšími plodinami, ako káva, kukurica, huby,
- nízky stupeň mechanizácie obrábania pôdy.

„Farmárčenie na indickom vidieku opisuje Lal Rawat. Lal dostával 1 USD na deň za celodennú prácu na poli. Pracoval u Jaswanta Singha, ktorý mal monopol na zem, požičiavanie peňazí a na vodu v dedine. Všetci v dedine si od neho prenajímali pôdu. Požičiavali si od neho peniaze, ak bola úroda zlá a nemohli platiť za prenájom. Ak bolo nedostatok vody, museli od neho kupovať vodu. Jaswant Singh mal monopol na celý farmársky sektor na dedine. Dedinčania z nízkych kást upadali do špirály dlhov a jeden človek v dedine koncentroval všetok majetok.”³⁸ Farmári musia platiť za prenájom pôdy, za nákup hybridných zŕn a pesticídov. Ich výnosnosť je príliš nízka a riziko pri pestovaní plodín je vysoké. Mnohí poľnohospodári zažili obdobie sucha a stali sa neschopnými platiť svoje náklady. Na splatenie nákladov si museli vziať pôžičku a upadli do dlhov.

³⁷Farndon, J.: *India Booms*. 2007 s.112

³⁸Waldam, A.: All Roads Lead to Cities, Transforming India. [cit 2012-2-2]. Dostupné na internete: <<http://www.nytimes.com/2005/12/07/international/asia/07highway.html?pagewanted=>>>

V Indii bola implementovaná pozemková reforma s cieľom zvýšenia ekonomického rastu a sociálnej rovnosti. Po jej implementácii bol dodnes naplnený len jej prvý bod, a to zrušenie vazalského vzťahu.

Pozemková reforma bola stanovená okolo troch bodov:

1. zrušenie zamindárskeho systému- zrušenie vazalského stavu,
2. regulovanie maximálnej veľkosti pozemkov pre jedného držiteľa,
3. urovnanie práv a povinností držiteľa pôdy.

Snahy o rozvoj vidieka, Singhova reforma

Manmohan Singh, premiér Indickej republiky, spustil v roku 2004 Národnú vidiecku garančnú schému, ktorá zabezpečuje zamestnanie každému členovi zo 60 miliónov vidieckych domácností. Štát garantuje a financuje 60 miliónov zamestnaní. Tento štátny zamestnanec má garantovaných 100 pracovných dní a plat 1 USD za deň. Plat je nastavený nízko, lebo garančný program je určený pre odstránenie absolútnej chudoby na vidieku. Jedinou nevýhodou programu je vysoká finančná náročnosť programu a malá efektivita so žiadnou víziou zlepšenia situácie indickej chudoby. Schéma neprilákala investície na vidiek a zaťažuje štátny rozpočet.

Únik do mesta

Mnoho Indov, ktorí odišli do veľkomiest, kde majú úspešný život a vynikajúcu kariéru, počas návštevy dediny, z ktorej pochádzajú nezožnú obdiv ale len opovrhnutie, lebo spoločnosť ich stále radí do kasty, v ktorej sa narodili i napriek tomu, že zmenili svoj stav. V dedinách je spoločenský a náboženský život hlboko zakonzervovaný a kultúrne tradície zostávajú nezmenené. Únikom pre jednotlivcov, ktorí chcú zmeniť svoj život a odvrátiť nepriazeň osudu je odchod do mesta.

Napriek veľkému ekonomickému rastu, miera urbanizácie v Indii je relatívne nízka v porovnaní s inými krajinami s podobným stupňom rozvoja. „Miera urbanizácie vzrástla z 23,7% v roku 1981 na 27,8% v roku 2001.“³⁹ Absolútny počet ľudí v mestách neustále rastie, ale miera rastu urbanizácie je relatívne pomalá. Jedným z dôvodov je tradičné

³⁹ Rakesh, M.: *Managing metros*. 2006 s.57

ústredné postavenie dediny v indickej spoločnosti. Jedným zo zástancov bol Máhatmá Gándhí: „Dovoľujem si tvrdiť, že ak dedina zahynie, uhynie i samotná India. Jej poslanie vo svete bude zatratené.“⁴⁰ Ďalším dôvodom pomalého rastu miery urbanizácie je rigidný pracovný zákon a nedostatok stálych pracovných miest. Mnoho prišlých vidiečanov zostávajú pracovať vo veľkomestách Indie a posielajú svoj zárobok na vidiek svojim rodinám. Do miest neprichádzajú celé rodiny z dôvodu nedostatku stálych pracovných miest.

1.2.3 Biznis v Indii

V obchodnom styku je potrebné rešpektovať isté kultúrne tradície typické pre indickú spoločnosť.

1. Rodina a náboženstvo. Indovia majú veľkú úctu k svojej rodine a náboženstvu. Ak sa v rodine vyskytne dôležitá udalosť, alebo sa blíži dôležitý náboženský sviatok je pravdepodobné, že Indovia si nenaplánujú žiadne pracovné stretnutie, a ak si ho naplánujú s veľkou pravdepodobnosťou ho zrušia.
2. Rešpekt. Pri rokovaní s Indami je potrebné udržiavať oficiality a formality obchodného stretnutia. Pri oslovovaní obchodného partnera vždy používame jeho plné meno aj s titulom. Ak nám poukážu svoju vizitku, treba ju prijať pravou rukou a venujeme jej náležitú pozornosť a úctu. Pojem úcta, rešpekt sú majoritnými pri vyjednávaní s Indami. Rovnako so slušnosťou a úctou súvisí používanie slova možno alebo uvidíme namiesto priameho odmietnutia.
3. Hierarchia. Hierarchia v spoločnosti je dôležitá a vyplýva z kastového systému spoločnosti. Vždy po príchode do rokovacej miestnosti je dôležité agitovať osobu najvyššie postavenú v spoločnosti, lebo je to aj osoba, ktorá udáva finálne rozhodnutia. Ak je naše stretnutie delegované nižšie postavenému pracovníkovi je značné, že naše rokovania sa neblížia k uzatvoreniu zmluvy alebo dohody. Dôležitosť hierarchie determinuje aj manažérske systémy. Nadriadený vždy dáva úlohy a hodnotenia svojim podriadeným na rozdiel od systému riadenia v Európe alebo USA, kde podriadený je postavený pred úlohu, ktorú rieši sám.

⁴⁰Gándhí, M.K.: Revival of the Village. [cit. 2012-2-2]. Dostupné na internete: <http://www.mkgandhi.org/revivalvillage/index.htm>

4. Pojem času. Pojem času je veľmi irelevantný. Indovia vždy rátajú s odchýlkami a omeškaniami. Vždy by sa mali zahraniční partneri pripraviť na oneskorenie dodávok. Indovia očakávajú že ich omeškania budú rešpektované.
5. Gestá. Indovia veria, že v hlave človeka sídli aj jeho duša, preto nie je vhodné človeka ani deti chytať za hlavu. Nikdy na nikoho neukazujeme jedným alebo dvoma prstami, na ukazovanie používame celú ruku alebo bradu, poukazovanie jedným prstom sa môže brať za urážku. Rovnako je vhodné sa vyhnúť pískaniu alebo mrkaniu, pískanie je považované za neslušné a mrkanie za urážku alebo sexuálnu narážku. Hinduisti považujú nohy a ľavú ruku za nečisté, preto ak sa niekoho dotkneme nohou, hneď sa mu ospravedlníme, v bežnom styku a pri jedle sa vyhýbame používaniu ľavej ruky. Indovia sa vyhýbajú vyjadrovaniu prílišných sympatií na verejnosti. Pri rokovaní Indovia často pokyvkávajú hlavou zo strany na stranu, toto gesto znamená, že porozumeli tomu, čo sme chceli povedať, zároveň si z toho nemôžeme vyvodzovať ich absolútny súhlas s naším názorom alebo návrhom.

1.2.4 Osobnosti modernej Indie

Ekonomický vývoj nezávislej novodobej Indickej republiky sa začína datovať od jej nezávislosti v roku 1947 až po súčasnosť. Jej vývoj determinovali tri hlavné osobnosti politického života: Jawaharlal Nehrú, jeho dcéra Indíra Gándhí a súčasný predseda vlády Manmohan Singh.

Jawaharlal Nehrú bojoval po boku Mohandása Gandhího za osamostatnenie Indie a vytvorenie nezávislej Indickej republiky. Stal sa prvým premiérom Indickej republiky. India sa stala nezávislou republikou v období svetovej bipolarity a studenej vojny medzi USA a ZSSR. Nehrú priviedol Indiu na cestu neutrality. India sa stala priateľom oboch USA i ZSSR, ale neprikláňala sa k víťazstvu ani jednej zo strán súperiacich v studenej vojne. Cieľom Nehróvej vlády bola intenzívna industrializácia krajiny, reforma vzdelávacieho systému a zabezpečenie samostatnosti a nezávislosti od zahraničných dovozov do krajiny. Ekonomický izolacionizmus krajiny sa zaviedol skupinou obmedzení, taríf a ciel, na základe ktorých sa India nazývala licenčným kráľovstvom. Nehrú opieral svoju

politiku izolacionizmu ekonomiky smerom do vnútra na základe udalostí v 30. rokoch v Európe a vo svete. Nestabilná svetová situácia bola jedným z dôvodov socialistickej izolačnej indickej politiky. Politikou swadeshi čiže ekonomickej samostatnosti sa v krajine budovali manufaktúry, ktoré boli kapitálovo náročné nie náročné na množstvo pracovnej sily v továrňach, čiže neznižovali nezamestnanosť, jeden z kľúčových problémov krajiny. Stratégia budovania kapitálovo náročných podnikov napomohla k vybudovaniu indických vedeckých a výskumných kapacít. India je dnes so svojimi vedeckými a výskumnými kapacitami na 3. mieste vo svete. No napriek tomu dodnes nevyriešila problém s vysokou nezamestnanosťou a s nízkym počtom pracovných miest pre nízkokvalifikovanú pracovnú silu. Nehrú reformoval vzdelávací systém investovaním do vyššieho vzdelania a založením špičkových technických inštitútov bez toho, aby investoval do základného vzdelania. Dnes India vzdeláva 1 000 000 inžinierov ročne na rozdiel od 100 000 v USA. „Napriek vysokej úrovni vyššieho technického vzdelania v Indii, India i dnes čelí problému s vysokou negramotnosťou až 35%.“⁴¹ Príkladom je v tomto prípade prístup ČĽDR, ktorá koncentrovala investície do základného vzdelania, tým redukovala negramotnosť na 10% a zároveň znížila mieru chudoby v krajine. ČĽDR prebehla intenzívnou mierou industrializácie rovnako ako India, na rozdiel od Indie priemysel v ČĽDR je náročný na množstvo pracovnej sily, nie na množstvo kapitálových investícií. ČĽDR poskytuje kvalitné základné vzdelanie. ČĽDR vychováva nízkokvalifikovanú pracovnú silu, ktorá sa má kde umiestniť na pracovnom trhu, tým sa znižuje chudoba v krajine, negramotnosť a nezamestnanosť. Ekonomický rast počas vlády Jawaharlala Nehrú sa nazýval aj hinduistický ekonomický rast, lebo odpovedal ročnému populačnému rastu v Indii. Ekonomický vývoj v krajine počas vlády Nehrú nestagnoval, ale zaostával za ekonomickým vývojom ekonomík Malajzie, Južnej Kórey, Taiwanu, Thajska a Japonska. Nehrú zaviedol aj striktné pracovné právo, ktoré zabezpečovalo ochranu zamestnancom. Na rozdiel od licenčného systému, ktorý bol zrušený v roku 1991 striktné pracovné právo platí v Indii dodnes. Pracovné právo chráni zamestnancov pred stratou práce, ale i odradzuje firmy k najímaniu nových zamestnancov v dobe rastu, aby sa vyhli komplikáciám a prezamestnanosti v dobe poklesu. Nútená prezamestnanosť by mohla následne firmu priviesť ku krachu. India potrebovala mimo industrializácie a zmeny vzdelávacieho systému i reformu poľnohospodárstva. Indickí poľnohospodári trpeli nízkou mierou úrodnosti, zlým zavlažovacím systémom a nízkou mierou mechanizácie.

⁴¹ Luce, E.: *In Spite of Gods*. 2007 s.52

Zanedbanie poľnohospodárstva malo neskôr drvivý dopad na domáce obyvateľstvo. Nehrú pomohol vybudovať a udržať stabilný demokratický režim v krajine, pozdvihol vyššie vzdelanie a pomohol vybudovať kapitálovo náročný priemysel.

Indíra Gándhí, bola dcérou Jawaharlala Nehrú, a rovnako ako jej otec nastúpila na post predsedu vlády v Indii. Indíra čelila dôsledkom reformačných politík jej otca, ktoré prepukli v roku 1967, kedy bola Indíra nútená na podnet USA a MMF devalvovať indickú rupiu. India bola neskôr z dôsledku nedostatočnej úrody odkázaná na zahraničnú pomoc. Nehrúova politika swadeshi stroskotala v bode, kedy krajina mala byť nezávislá od iných. Indíra Gandhí iniciovala zelenú revolúciu v 70. a 80. rokoch, a v roku 1991 bola India nezávislá od zahraničnej pomoci. Po devalvácii meny a kríze v poľnohospodárstve, Indíra čelila ďalšej kríze. V roku 1990 vojna v Golfskom zálive, spôsobila ďalší ropný šok a otriasla s cenami na trhu s ropou. Na Indiu ropný šok dopadol jej poklesom zahraničných rezerv takmer na hranicu bankrotu v krajine.

Manmohan Singh bol v roku 1991 minister financií. Napomohol k zrušeniu systému licencií v Indii a k otvoreniu indickej ekonomiky svetu. Od tohto momentu sa India začína rozvíjať iným smerom ako ostatné svetové ekonomiky. V Indii sa rozvíja informačno-technický sektor služieb, vďaka ktorému sa zahraničné rezervy medzi rokmi 1991 a 2006 znásobili 140krát. Ekonomický model vývoja v Indii sa odkláňa od západného ekonomického modelu, kedy krajina prechádza poľnohospodárskou reformou, industrializáciou s nízkou pridanou hodnotou, industrializáciou s vysokou pridanou hodnotou a nakoniec rozvojom služieb. Západné rozvinuté krajiny prešli rozvojom v týchto 4 etapách. India naskočila na industrializáciu s vysokou pridanou hodnotou a na rozvoj služieb. India je ekonomikou s vysokou úrovňou poskytovaných služieb a s priemyslom s relatívne vysokou pridanou hodnotou. Dnes musí India čeliť stále pretrvávajúcim problémom vysokej nezamestnanosti a nigramotnosti. Manmohan Singh nastúpil na funkciu predsedu vlády v roku 2004, dnes zastupuje tento post už druhé konzekutívne volebné obdobie. Podľa Manmohana Singha čelila India v minulosti nedostatku jedla, nedostatku zahraničných rezerv a dnes musí čeliť dlhopretrvávajúcim problémom nedostatku práce pre nízkokvalifikovanú pracovnú silu, nigramotnosti, relatívne nízkej

miere urbanizácie a chudobe. Podľa Manmohana Singha: „Najlepším liekom na chudobu je neustály ekonomický rast.“⁴²

Kultúrne, ekonomické, demografické, vojenské a iné faktory sformovali indickú spoločnosť do súčasnej podoby. Indické spoločenstvo je charakterizované silným filozofickým základom z minulosti a rýchlym ekonomickým rastom v súčasnosti. Pre pochopenie jednotlivých spoločenských kultúr je potrebné štúdium etnocentrických, teocentrických, endogénnych a exogénnych faktorov, ktoré formujú kultúrne spoločenstvá. Poznanie jednotlivých svetových kultúr napomáha k porozumeniu a k vytváraniu stabilného svetového poriadku bilaterálnych a multilaterálnych medzinárodných ekonomických vzťahov. Poznaním indickej kultúry v minulosti a dnes získavame poznatky pre analýzu jej medzinárodných ekonomických vzťahov. Poznaním kultúrnych, socioekonomických faktorov získame základ pre poznanie vývoju indického spoločenstva v minulých, súčasných a budúcich ekonomických vzťahoch Indie. Najdôležitejšie vzťahy Indie, ktoré determinujú jej postavenie v globálnom merítke sú jej bilaterálne a multilaterálne medzinárodné vzťahy. Našou témou je analýza ekonomických vzťahov Indie s EÚ a so Slovenskom na základe kultúrnych faktorov a modernizácie. Ďalej budeme riešiť multilaterálne a bilaterálne medzinárodné vzťahy Indie s jej hlavnými partnerskými krajinami a organizáciami. Izolovaná analýza vzájomných bilaterálnych vzťahov Indie s EÚ je limitujúca, nakoľko v súčasnom období globalizácie a internacionalizácie stúpa miera previazanosti krajín, ktorá zároveň vplyva na zahraničnú politiku jednotlivých krajín v rámci ich interakcie s jednotlivými krajinami alebo s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami. Bilaterálne vzťahy Indie s EÚ a so Slovenskom sú do značnej miery determinované vývojom pozície Indie v medzinárodných organizáciách, a jej vzťahu s krajinami južnej, juhovýchodnej a západnej Ázie rovnako jej bilaterálneho vzťahu s ČĽDR a USA.

⁴²The Economic Times: *Sustained growth solution to poverty*. [cit. 2012-2-2]. Dostupné na internete: <
http://articles.economictimes.indiatimes.com/2006-01-04/news/27454447_1_irrigation-schemes-irrigation-facilities-growth-rate >

2 Cieľ, metodika a metódy skúmania

V našej práci skúmame indickú kultúru a jej vplyv na zahraničný obchod Indie s EÚ a osobitne so SR. Podľa M. Zágoršekovej pri skúmaní kultúr musíme vychádzať z procesu etnogenézy, lebo tento proces je historickým nositeľom vzniku kultúrnej diverzity vo svete. V procese etnogenézy funkciou kultúrnych fenoménov bolo upevňovať integritu etnika a zároveň prezentovať jeho odlišnosť od iných etník. V tomto zmysle môžeme konštatovať, že pri skúmaní kultúr na jednej strane uplatňujeme etnocentrickú a na druhej strane multikultúrnu paradigmu. Etnocentrická paradigma umožňuje analyzovať funkcie jednotlivých elementov kultúr v procese konkrétnej etnogenézy. Multikultúrna paradigma je nástrojom vzájomného porovnávania kultúr v medzinárodnom procese. Tieto paradigmy okrem iných paradigiem (ako je napríklad difuzionizmus, teocentrizmus alebo konfiguratívizmus) slúžia ako teoretické východisko skúmania kultúr.

Našu analýzu kultúrneho vývoja Indie sme v diplomovej práci založili na uvedených východiskách. Okrem toho skúmame aj rozdiel medzi endogénnymi, čiže pôvodnými prvkami indickej kultúry a tými prvkami, ktoré sa do Indie dostali difúziou, čím uplatňujeme aj exogénne hľadisko. V prvej časti práce sa preto sústreďujeme na analýzu indickej histórie, ktorá súvisela so vznikom jej filozofie, umenia, vied, matematiky a architektúry. V druhej časti sa snažíme zdôrazniť vplyv ekonomického rastu na indickú spoločnosť a kultúru. Súčasný pohľad na indickú spoločnosť nám podáva obraz spoločnosti determinovanej svojou silnou filozofickou základňou a ekonomickým rastom, ktorý prináša nové výzvy a potreby. Kultúrne tradície Indie sformovali indickú spoločnosť do dnešnej formy. Poznaním kultúrnej indickej spoločnosti môžeme interpretovať jej zahraničnú politiku, postavenie v medzinárodných ekonomických vzťahoch a jej bilaterálne vzťahy. Analýza izolovaných bilaterálnych vzťahov je v dnešnej dobe globalizácie a internacionalizácie limitujúca. Analyzujeme bilaterálne vzťahy Indie s EÚ so Slovenskom v spojení s interpretáciou postavenia Indie v globálnych multilaterálnych a bilaterálnych vzťahov s jej dôležitými ekonomickými partnermi.

Predmetom výskumu diplomovej práce je analýza obchodovania medzi Indiou a EÚ a medzi Indiou a Slovenskom, a aký vplyv majú kultúrne hodnoty a moderny v procese

nadväzovania ekonomických a obchodných vzťahov Indie s EÚ a so Slovenskom. Prvým čiastkovým cieľom práce sa stáva analýza vývoja indickej spoločnosti a jej kultúrnych hodnôt. Druhým čiastkovým cieľom je zistenie miery modernizácie indickej spoločnosti. Získavame súčasný model indickej spoločnosti, na základe ktorého môžeme do istej miery determinovať vývoj jej zahraničnej politiky, bilaterálnych a multilaterálnych ekonomických vzťahov. Treťou časťou je interpretácia bilaterálnych vzťahov Indie s jej hlavnými obchodnými partnermi a jej postavenie v medzinárodných ekonomických vzťahoch.

V diplomovej práci sme sa snažili získať čo najväčšiu základňu nahromadených informácií pre generalizovanie stanoviska o vplyve kultúrnych tradícií a moderny v indickej spoločnosti na medzinárodné bilaterálne a multilaterálne ekonomické vzťahy Indie. Použili sme kvantitatívnu metódu získavania veľkého množstva informácií k získaniu všeobecného stanoviska. Získané informácie sme spracovávali na základe metód analýzy a syntézy údajov. Komparatívne porovnávame vplyv tradičných kultúrnych hodnôt indickej spoločnosti s moderným charakterom indickej spoločnosti. Rovnako bilaterálny vzťah Indie s EÚ neanalyzujeme izolovane. Vývoj bilaterálnych vzťahov Indie s EÚ a Indie so Slovenskom komparatívne porovnávame s vývojom jej multilaterálnych vzťahoch v rámci regionálnych a medzinárodných organizácií a v rámci jej bilaterálnych vzťahov s ostatnými dôležitými obchodnými partnermi, ako sú USA, ČĽDR, krajiny južnej, juhovýchodnej a západnej Ázie.

Kissinger hovorí o raste vplyvu mimoeurópskych kultúr na medzinárodné procesy. Do tohto systému patrí prinajmenej šesť významných mocností: USA, Európa, ČĽDR, Japonsko, Rusko a pravdepodobne India. Huntington hovorí o strete civilizácií s rozdielnym ekonomickým, politickým, kultúrnym a náboženským charakterom. Poznávaním a snahou porozumieť jednotlivým kultúrnym identitám by sme mohli prekonať teoretické koncepcie Fukuyamu o veľkom rozvrate alebo Huntingtonove teórie o konflikte civilizácií. Iba štúdium a snaha o porozumenie a akceptovanie jednotlivých kultúr v rámci kultúrnej dimenzie medzinárodných vzťahov by nám mohlo napomôcť k vytvoreniu harmonického, vzájomne prospešného a rovnovážneho systému medzinárodných vzťahov.

3 Výsledky práce a diskusia

Malone hovorí o štyroch hlavných faktoroch indickej zahraničnej politiky, od ktorých ďalej rozvíjame analýzu postavenia Indie v medzinárodných ekonomických vzťahoch:

1. Cieľ stať sa hlavným hráčom na medzinárodnej scéne prostredníctvom pôsobenia v medzinárodných a regionálnych organizáciách (India ponúka unikátny rozvojový model, je aktívnym hráčom v multilaterálnych, bilaterálnych a medzinárodných vzťahoch, je členom fóra IBSA- fórum pre dialóg medzi Indiou, Brazíliou a Juhoafrickou republikou, Organizácie Šanghajskej kooperácie, Summitu BRIC a SAARC, India bojuje o reformu v Bezpečnostnej rade OSN, je aktívnym členom negociácií o multilaterálnom obchode na konferencii v Dohe a diskusiách o klimatických zmenách na konferencii v Rio de Janeiro).
2. Susedské krajiny- krajiny južnej Ázie (Srí Lanka, Bangladéš, Nepál, Pakistan, Afganistan a Myanmar), plus krajiny juhovýchodnej a západnej Ázie.
3. ČLDR (dôvodom sú viaceré spory a ekonomické faktory zblíženia dvoch krajín, krajiny sa zblížujú na úrovni zahraničného obchodu, no otázky delimitácie územia na úsekoch Manmohanskej línie na východe územia a územia Aksain Chin na západe zostávajú nerozriešené, India prekonáva stigma udelenou ČLDR v období obsadenia Tibetu a podpory Pakistanu).
4. Rovnováha mocí v globálnom merítku a posilňovanie vzťahov so západnými krajinami (USA, EÚ).

3.1 Postavenie Indie v medzinárodných a regionálnych organizáciách

Od 90. rokov 20. storočia sa India v oblasti svojej zahraničnej politiky zmenila z uzavretej na otvorenú krajinu s cieľom vytvorenia pevných bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov na indickom subkontinente i mimo neho. V ústredí záujmu ministerstva zahraničných vecí Indickej republiky je presadenie sa na medzinárodnej pôde organizácie OSN i mimo nej ako stabilný a silný globálny subjekt. India spolupracuje s OSN a podporuje jej prítomnosť v Nepále za podporu demokratického režimu. India je členom mnohých medzinárodných organizácií. Je členom OSN, MMF, SB, Ázijskej

rozvojovej banky, Svetovej obchodnej organizácie, zúčastňuje sa na stretnutiach ministrov obchodu zoskupenia OECD. V rámci svojich aktivít v medzinárodných organizáciách India žiada o väčšie zapojenie rozvojových krajín do rozhodovacieho procesu v medzinárodných organizáciách. Rast podielu rozvojových krajín na celosvetovej produkcii a obchode vytvára požiadavku o prerozdelenie právomocí v medzinárodných organizáciách, Svetovej banke a Medzinárodnom menovom fonde, z dôvodu udržania legitímneho, zastupiteľského a demokratického rozhodovacieho procesu.

Angažuje sa i v regionálnych organizáciách a jednou z jej hlavných iniciatív je zoskupenie SAARC, Zoskupenie južnej Ázie pre regionálnu spoluprácu. V súčasnosti patrí medzi členské štáty SAARCu Afganistan, Bangladéš, Bután, India, Nepál, Maledivy, Pakistan a Srí Lanka. Medzi päť hlavných pozorovateľov patrí ČĽDR, Japonsko, Kórejská republika, USA a EÚ. Doterajšie aktivity organizácie SAARC zahŕňa vytvorenie rozvojového fondu, úradu juhoázijských univerzít, a dohoda o vzájomnej pomoci v trestných veciach.

India je členom ASEM a vedie dialóg s ASEANom, s ktorým podpísala Dohodu o priateľstve a spolupráci. ASEM, Fórum Ázia-Európa, vzniklo v roku 1996 inauguračným zasadnutím v Bankoku, v Thajsku. Vytvorením tohto fóra bolo presadenie európskeho cieľu interregionálnej a multilaterálnej spolupráce Ázie a EÚ s angažovaním ČĽDR a Indie. V roku 2006 na Helsinskom summite fóra ASEM sa India stala jej oficiálnym členom.

India vedie dialógy a kolektívne vyjednávania s ASEANom. Dôležitou súčasťou vzťahu ASEANu s Indiou je bezpečnosť. Dialóg ASEANu a Indie sa skladá z dvoch summitov, výročného summitu ASEANu a Indie a každoročného stretnutia ministrov zahraničných vecí. Tieto summity sú posilnené stretnutiami vyšších štátnych úradníkov, ktorí sa zaoberajú vedou, technológiami, zdravím, obchodom, investíciami, dopravou a infraštruktúrou. Od roku 1996 sa India stala aktívnym členom Regionálneho fóra ASEANu. V snahe prehĺbenia spolupráce s členskými krajinami ASEANu sa India pripojila k združeniu Mekong-Ganga, MCG, ktoré združuje Kambodžu, Laos, Myanmar, Thajsko a Vietnam. Ďalšou rámcovou spoluprácou Indie s krajinami južnej a

juhovýchodnej Ázie je združenie BIMSTEC, ktoré združuje Indiu, Nepál, Bután, Bangladéš, Srí Lanku, Myanmar a Thajsko.

India za posledné roky vstúpila do viacerých rámcových zmlúv pre preferenčné obchodné dohody. „Dohodu o ekonomickej spolupráci podpísala India s Fínskom, Singapurom a s Malajziou. Dohodu o ekonomickom partnerstve podpísala India s Japonskom a Kóreou. India spolu s Bangladéšom, Kóreou, Srí lankou, Laosom a ČĽDR podpísala ázijsko-pacifickú dohodu o obchode. Ďalsie obchodné dohody podpísala India s Afrikou, s Butánom, so Srí Lankou. Preferenčné obchodné dohody India podpísala s Čile, Afganistanom a organizáciou MERCOSUR. Dohodu o zóne voľného obchodu podpísala s členskými krajinami SAARC a oddelene so Srí Lankou. Momentálne prebiehajú vyjednávania o vytvorení zóny voľného obchodu Indie s EÚ, s BIMSTECom a s krajinami Perzského zálivu.“⁴³

Jednou z priorít indickej zahraničnej politiky je integrácia na ázijskom kontinente. Vytvára priaznivé multilaterálne a bilaterálne vzťahy s krajinami južnej, juhovýchodnej a západnej Ázie v zmysle provýchodne orientovanej zahraničnej politiky Indie. Otázkou zostáva či sa ázijský kontinent uberie rovnakou cestou ekonomickej a politickej kohézie, ako je tomu v Európe. Ekonomická integrácia Ázie je podporená vzájomnou ekonomickou kooperáciou a previazanosťou ázijských štátov. Politická integrácia a zároveň bezpečnosť Ázie je v rukách troch ázijských veľmocí, ČĽDR, Indie a Japonska a ich vzťahu s USA. Ázia čelí dvom protichodným trendom. Prvý trend sú dlhotrvajúce spory o pevninské a morské územia medzi jednotlivými štátmi Ázie. Jedným príkladom je nárok ČĽDR na územia Taiwanu a časti Indie. Územné spory krajín môžu ohroziť priaznivý vývoj na ázijskom kontinente. Japonsko-čínske vzťahy sú poznačené už od 16. storočia. Čínsko-indické vzťahy sú poznačené nedávnym konfliktom. V roku 1950 si ČĽDR pripojila Tibet a vznikol spor o spôsob delimitácie hranice medzi Indiou a ČĽDR. Spor o hraničné územia ďalej smeroval k zvýšenému rozvoju jadrových programov oboch krajín. Vzájomné spory krajín limitujú vzájomnú dôveru a spoluprácu. Ďalším faktorom sú bilaterálne vzťahy štátov s USA a zahraničná politika USA na ázijskom kontinente. Druhým trendom je vzájomná rastúca závislosť jednotlivých štátov Ázie. Kooperácia

⁴³DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNMENT OF INDIA: *Trade Agreements*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://commerce.nic.in/trade/international_ta.asp?id=2&trade=i>.

ázijských štátov v zmysle obchodu, investícií, komunikácií, technológií a turizmu. Nepriaznivé vplyvy zahŕňajú územné spory medzi krajinami, národný šovinizmus, protekcionizmus, ilegálnu imigráciu a terorizmus. Ázia v zmysle podpory priaznivého vývoja na kontinente musí obmedziť nepriaznivé vplyvy a podporiť vzájomnú pozitívnu previazanosť ázijských krajín.

Veľký potenciál pre integráciu Indie za ázijským kontinentom je práve zoskupenie štyroch svetových ekonomík. V multilaterálnej polohe India svoju veľmocenskú váhu prezentuje účasťou na formovaní zoskupenia štyroch krajín Brazília, Rusko, India, ČĽDR - BRIC, ktoré sa stane podľa správy spoločnosti Goldman&Sachs lídrom svetovej ekonomiky v roku 2025. „V roku 2008 sa stretli lídovia BRICu Manmohana Singh, Dmitrij Medvedev, Hu Jintao a Luiz Inácio da Silva, čo bolo dôkazom stúpajúcej váhy neoregionalizácie v procese globalizácie.“⁴⁴

3.2 Bilaterálne vzťahy s krajinami na ázijskom kontinente

3.2.1 Bilaterálne vzťahy s krajinami južnej Ázie

V záujme vytvorenia stabilnej pozície na globálnej scéne medzinárodných vzťahov India proklamuje zmierlivú zahraničnú politiku voči krajinám južnej Ázie. Zahraničné vzťahy Indie s jej južnými susedmi sa dostávajú do centra pozornosti indickej zahraničnej politiky. Ak sa India chce presadiť ako stabilný hráč na medzinárodnej úrovni, musí v prvom rade stabilizovať svoje zahraničné vzťahy s jej najbližšími susedskými krajinami. India v oblasti zahraničnej politiky so svojimi susedskými krajinami presadzuje internú kohéziu s cieľom vytvorenia blízkych a dobrých susedských vzťahov v ekonomickej, politickej a kultúrnej oblasti založených na princípoch vzájomnej suverenity, rovnosti a vzájomného porozumenia. Vyvrcholením susedskej zahraničnej politiky Indie bolo ustanovenie Doktríny Gujral v roku 1996. Jej cieľom bolo akcelerovanie vývoju všetkých krajín na indickom subkontinente. Minister zahraničných vecí, Shyam Saran hovorí o: „pevných vzájomne previazaných vzťahov Indie s jej susedskými krajinami.“⁴⁵ Prekážkou

⁴⁴ O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 10.

⁴⁵ MALONE, D.M.: *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. 2011. s. 60

pri budovaní priaznivých susedských vzťahov v južnej Ázii sú nedemokratické režimy v Myanmare a Nepále a dlhodobé nevyriešené spory, ktoré vytvárajú vzájomnú nedôveru a limitujú mieru vzájomnej spolupráce medzi krajinami v regióne.

„India vytvára bilaterálne vzťahy so svojimi susedskými krajinami na základe vzájomných výhod s požiadavkou ohľadu svojich južných susedských krajín na záujmy indickej bezpečnostnej politiky.“⁴⁶ Konkrétnymi aktérmi ústredného záujmu indickej bezpečnostnej politiky sú Bangladéš, Myanmar, Pakistan, Čínska ľudová demokratická republika, Srí Lanka, Nepál. Môžeme exponovať bilaterálne vzťahy Indie s Myanmarom. Priaznivé a úzke bilaterálne vzťahy s Myanmarom slúžia Indii na vonkajšiu ochranu Indie pred ČĽDR, a ochrana Indie pred ČĽDR je jedným z ústredných bodov indickej bezpečnostnej politiky.

India čelí viacerým výzvam v implementovaní efektívnej zahraničnej politiky voči krajinám južnej Ázie. Musí proklamovať výhody plynúce zo vzájomného partnerstva, posilniť účinnosť zoskupenia krajín južnej Ázie SAARC, podporiť konzervatívnu diplomaciu s cieľom zníženia rozdielov medzi krajinami južnej Ázie, či už z hľadiska geopolitického vplyvu alebo ekonomickej sily. Manmohan Singh na zasadnutí summitu zoskupenia SAARC v roku 2010 hovorí o dôležitosti posilnenia spolupráce SAARCu a SAFTA, zóny voľného obchodu južnej Ázie: „Musíme posilniť orgány regionálnej spolupráce SAARC a SAFTA, aby boli viac prokatívne.“⁴⁷ Cieľom zahraničnej politiky je vytvorenie efektívnej siete vzájomných vzťahov medzi krajinami s vysokým stupňom kooperácie a využitia vzájomných zdrojov. Pre Indiu zostáva výzvou plné využitie hydroelektrického potenciálu susedných krajín.

Pakistan

Po založení Kongresu v roku 1885, národnej indickej strany s prevahou hinduistov, v roku 1906 vzniká Moslimská liga, ktorá zastáva záujmy moslimskej časti obyvateľstva a stáva sa protipólom Národného kongresu na politickej scéne. Mohammed Ali Jinnah bol na čele Moslimskej ligy, jeho myšlienkou bolo po získaní nezávislosti od Británie vytvoriť

⁴⁶MALONE, D.M.: *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. 2011. s. 61

⁴⁷MALONE, D.M.: *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. 2011. s. 63

dva separátne nezávislé štáty, Indiu a Pakistan. Myšlienka sa zrodila z teórie dvoch indických národov rozdelených na základe vierovyznania, moslimských a hinduistických Indov. Pakistan by bol zemou pre moslimských Indov a India by bola krajinou pre hinduistických Indov. Mahátmá Gándhí bol proti teórii dvoch národov a nesúhlasil k rozdeleniu Indie z náboženských dôvodov. V roku 1947 Briti napokon podporili vznik dvoch nezávislých štátov, Indie a Pakistanu. Rozdelenie Indie na dva nezávislé štáty nebolo pokojné. Moslimské obyvateľstvo bolo rozptýlené po celej Indii, nebolo koncentrované len na území Pakistanu. Prišlo k jednému z najväčších exodusov v histórii ľudstva. Radosť zo získania nezávislosti vystriedala trpkosť z rozdelenia krajiny na dva nezávislé štáty. Medzi Indiou a Pakistanom vzniklo sporné územie v časti Jammu a Kašmír. Spor vyvrcholil ozbrojeným konfliktom, ktorý bol zažehnaný OSN, rezolúciou 47, ktorá nastolila líniu kontroly medzi dvomi štátmi. Ďalší ozbrojený konflikt vypukol v roku 1965, konflikt bol podporený zahraničnými subjektmi, na strane Pakistanu to bola USA, a na strane Indie to bol Sovietsky zväz. Nedôvera a rozvrátené vzájomné vzťahy Pakistanu s Indiou prehlbuje prítomnosť zahraničných subjektov. USA podporovala Pakistan importom zbraní do krajiny s cieľom získania partnerskej krajiny na ázijskom kontinente a ďalšej kontroly nad dianím na území Ázie. India s obavou ohrozenia svojej internej bezpečnosti hľadá partnerskú krajinu v Sovietskom zväze. Posledným ozbrojeným konfliktom o sporné hranice medzi krajinami bola Kargilská vojna v roku 1999.

Spor o Kašmír je považovaná za novodobú svätú vojnu za oslobodenie moslimského obyvateľstva, džihád. V Kašmíre sa od roku 1989, koncentrujú militantné skupiny, ktoré boli uvoľnené po ukončení vojny v Afganistane. Na území Kašmíru sú neustále vojská a mierové rokovania v Dillí sú prerušované bombovými výbuchmi atentátnikov. Situácia v Kašmíre nie je zažehnaná a spôsobuje nedôveru a napätie medzi Pakistanom a Indiou. Vývoj jadrových programov oboch krajín, testovanie jadrových zbraní a vzájomný konflikt týchto dvoch krajín vyvoláva znepokojenie na medzinárodnej scéne. V súčasnosti prejavujú obidve krajiny snaženia o stabilizáciu ich bilaterálnych vzťahov.

S cieľom normalizovania bilaterálnych vzťahov medzi krajinami boli uzatvorené viaceré dohody. Dohody o ochrane nukleárnych zariadení, o autobusovej službe medzi Indiou a Pakistanom, o ilegálnej imigrácii a o obchodných cestách. Ďalšou dohodou bola

Dohoda o vodnom manažmente na povodí rieky Indus sprostredkovanou Svetovou bankou v roku 1960. Miera dôvery a spolupráce medzi krajinami rastie i uvoľňovaním obchodných ciest medzi krajinami. Pakistan povoľuje import istých tovarov z Indie a sú to práve tie tovary, ktoré majú pre Indiu vysokú exportný potenciál. Rovnaké úkony boli nastolené i na indickej strane. Rastúci obchod je jedným z aspektov normalizácie vzájomných bilaterálnych vzťahov. Pakistan vzájomnou spolupracou s Indiou získava zároveň príležitosť zmierniť chudobu, disparitu príjmov a nezamestnanosť.

Možné oblasti spolupráce medzi Indiou a Pakistanom:

1. vodná energia a vodný manažment,
2. transport plynu a vybudovanie plynovodu z Iránu cez Pakistan do Indie,
3. turizmus,
4. strategické postavenie Pakistanu pre Indiu, Pakistan je krajinou, ktorá umožňuje spojenie Indie s jej ďalšími spojeneckými krajinami Iránom a Afganistanom.

3.2.2 Bilaterálne vzťahy s krajinami západnej Ázie

India svoju zahraničnú politiku nasmerovala nielen smerom na východ a juh ale aj na západ. Západná Ázia je geostrategicky dôležitým územím pre budúci vývoj a ekonomický rast Indie. Centrálnymi partnerskými krajinami v západnej Ázii sú Irán, Izrael a Saudská Arábia. India sa odklonila od pôvodných tradičných partnerov Egyptu a Palestíny. Jedným z dôvodov zmeny strategických partnerov v západnej Ázii bol rast energetických potrieb Indie a indickej ekonomiky. „Centrum pre medzinárodnú bezpečnosť vo svojej správe o južnej Ázii uviedla, že do roku 2025 bude India importovať až 90% svojich energetických zdrojov.“⁴⁸

Intenzívne vzťahy so západnou Áziou boli nadviazané už počas 11. storočia šírením islamu v Indii cez Afganistan a Pakistan a neskôr počas britského ráju. Počas britského ráju bola oblasť Perzského zálivu delegovaná do administratívnej správy britského miestokráľa v Indii. Indické delegácie pod britskou správou v Perzskom zálive boli ovplyvňované miestnymi názormi a kultúrou. Prichádza k výmene ideí, ľudí, komodít a administratívnych praktík.

⁴⁸ KHOSLA, I.P.: *India and the Gulf*. 2009. s. 16.

India podpísala so Saudskou Arábiou Riyádsku deklaráciu, ktorá garantuje strategické partnerstvo medzi krajinami a spoluprácu v oblasti obchodu, bezpečnosti, obrany a politických záležitostí. India podpísala zmluvu, v ktorej jej Saudská Arábia garantuje pravidelnú dlhodobú dodávku ropy. „Saudská Arábia je strategickou krajinou i z dôvodu veľkého počtu indických emigrantov v krajine, až 3,5 milióna ktorí zabezpečujú prílev zahraničných remitencií do Indie.“⁴⁹

India nepodporila Izrael počas Suezskej krízy alebo pri jej napadnutí Libanonu v roku 1982. India zastáva stanovisko neutrality, pragmatizmu a nezasahovania do vnútorných záležitostí v prípade Izraelu i Iránu a sústreď sa na ekonomickú kooperáciu s krajinami v zmysle napĺňania svojich energetických potrieb.

3.2.3 Bilaterálne vzťahy s krajinami juhovýchodnej Ázie

India mala rozsiahle styky s krajinami juhovýchodnej Ázie. Z Indie sa na juhovýchod šírili hinduizmus, budhizmus a neskôr islam. Indickí Brahmani šírili učenie a kultúru. Až do príchodu Britov boli styky medzi krajinami veľmi intenzívne. Sin Lee Kuan Yew, premiér Singapuru konštatoval: „India mala obrovský ekonomický a kultúrny vplyv na historický vývoj krajín juhovýchodnej Ázie. Príbeh Ramájána sa v rôznych interpretáciách šírili na celom území krajín v regióne. Civilizácie v danom regióne sú v skutku indického pôvodu.“⁵⁰

K oživeniu vzťahov medzi Indiou a krajinami juhovýchodnej Ázie prichádza po nástupe Nehrúa a zorganizovaní konferencií o vzťahoch medzi krajinami v Ázii v roku 1947, 1949 a 1955. Konferencie sa dotýkali tém oslobodenia ázijských a afrických krajín a získania ich nezávislosti.

Premiér Narasimha Rao inicioval v 90. rokoch 20. storočia zahraničnú politiku „Pohľadu na východ“. Utužovanie bilaterálnych vzťahov s krajinami juhovýchodnej Ázie viedlo k zvyšovaniu vzájomného obchodu medzi krajinami, k novým cieľom Indie stať sa

⁴⁹ KHOSLA, I.P.: *India and the Gulf*. 2009. s. 22.

⁵⁰ MALONE, D.M.: *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. 2011. s. 168.

členom organizácie ASEAN a k vstupu Indie do Regionálneho fóra ASEANu zaoberajúceho sa bezpečnostnou tematikou v regióne. Výsledkom zahraničnej politiky Raa bolo zvýšenie podielu exportov a importov do Ázie na celkovom indickom obchode. „Medzinárodný menový fond uvádza, že indický export do ázijských krajín vzrástol zo 14,7% na 19,9% medzi rokmi 2002 až 2008. Indický import z ázijských krajín vzrástol z 11,4% na 18,7% medzi rokmi 2002 až 2008.“⁵¹ Percentá predstavujú podiel ázijských exportov a importov na celkovom indickom exporte a importe. India vedie s ASEANom pravidelné dialógy od roku 1995 a podpísali FTA v roku 2009.

Ďalšie kooperácie v regióne boli zaznamenané v posilnení vzťahov so Singapurom, Thajskom, Kóreou a Japonskom. S Thajskom India podpísala v roku 2003 Dohodu o zvýšenej spolupráci v oblasti poľnohospodárstva, turizmu a vedy. So Singapúrom India podpísala v roku 2005 Rámcovú dohodu o ekonomickej spolupráci. Japonsko spolu s Kóreou sú dôležitými obchodnými partnermi a investormi Indie, no ich prekážkou hlbšej spolupráce je zdĺhavý, korpulentný a byrokratický režim Indie. Najväčším investorom Indie z Ázie je v súčasnosti Singapúr. S krajinami JV Ázie India spolupracuje i v oblasti bezpečnosti. Ochrana morí a morských trás je jednou z bezpečnostných priorít Indie. Na Andamanskom úseku má India pravidelné hliadky spolu s Thajskom a Indonéziou. Spolu s Malajziou, Singapurom, Indonéziou, Vietnamom, Thajskom, Filipínami a Japonskom organizuje vojenské námorné cvičenia.

3.3 Bilaterálne vzťahy s ČĽDR

V súčasnom období búrlivých ekonomických zmien sa sino-indické vzťahy vyvíjajú v zmysle rastúceho obchodu, rastúcej nedôvery a napätia medzi krajinami. „Rast obchodu medzi krajinami je odzrkadlením rýchleho ekonomického rastu oboch krajín. Rastúca nedôvera a napätie pramenia z nevyriešených konfliktov medzi Indiou a ČĽDR.“⁵² Hlavným konfliktom medzi krajinami je sporná deliminácia spoločnej hranice a boj o vplyv v južnej Ázii. India presadzuje intenzívnu zahraničnú politiku zameranú na južnú a východnú Áziu s cieľom presadenia svojej dominantnej geopolitickej pozície na ázijskom kontinente a v Indickom mori. India sa nazdáva, že ČĽDR vedie politiku obkľúčenia Indie

⁵¹ O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 101.

⁵² O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 11.

a smeruje k jej následnému marginalizovaniu vplyvu v Ázii. Gurmeet Kanwal, riaditeľ vojenského indického tink-tanku tvrdí: „z dlhodobého hľadiska smeruje zahraničná a obranná politika ČĽDR k získaniu vplyvu v južnej Ázii a k marginalizovaniu postavenia Indie na subkontinte.“⁵³

Malone rozdeľuje vývoj sino-indických vzťahov na štyri obdobia:

1. 1950-1962, obdobie entuziastického idealizmu,
2. 1962, vojna o hranice,
3. 1962-1976, bezpečnostná dilema,
4. 1976-1998, neisté zbližovanie.

V prvom období entuziastického idealizmu nadväzujú krajiny diplomatické vzťahy a indický líder Nehru zdieľa s čínskym premiérom Zhou Enlai spoločné názory v oblasti imperializmu, ázijsko-africkej solidarity a podpory boja za nezávislosť afrických a ázijských krajín. Ich názory sa rozchádzali v oblasti riešenia sporov a v zahraničnej politike. Bilaterálne vzťahy Indie s ČĽDR boli iniciované ideou budúceho partnerstva a veľkého priateľstva dvoch geograficky dominantných krajín ázijského kontinentu. India nesúhlasila s obvineniami BR SN smerovanými proti ČĽDR v Kórejskej vojne. Rovnako nepodporila mierovú zmluvu zo San Francisca, ktorá odmietala vrátenie Fermózy ČĽDR. V Indii dominoval slogan „Hindi Chini Bhai Bhai“ - „Indovia a Číňania sú bratia“.

ČĽDR a India sa stali ideologickými lídrami oslobodzovacieho procesu kolonizovaných krajín a ekonomickými vzormi pre krajiny tretieho sveta. India získava dominantnejšie postavenie v Ázii a pripravuje prvú konferenciu zameranú na vzťahy na ázijskom kontinente. V roku 1955 sa v indonézskej Bandunge konala prvá africko-ázijská konferencia, ktorej vedúcou krajinou bola India. ČĽDR sa zmieta v následkoch občianskej vojny a v interných záležitostiach v krajine. India predbehla v tomto momente ČĽDR v nadväzovaní bilaterálnych vzťahov s ázijskými partnerskými krajinami a s etablovaním sa na ázijskom kontinente. ČĽDR na tejto konferencii nadviazala strategické porozumenie s Pakistanom, ktoré sa stalo jedným z najstabilnejších spojení 20. storočia.

⁵³MALONE, D.M.: *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. 2011. s. 107.

Rok 1962 bol prelomovým rokom v bilaterálnych vzťahoch Indie s ČĽDR. India získala spoločnú hranicu s ČĽDR a do sporu sa dostali dve územia medzi krajinami, a to územie plošiny Aksai Chin, Indiou nazývaný Kašmír a ČĽDR nazývaný Xianjan a na západe to bol južný čínsky Tibet alebo indický Arunál Prádeš. V deň kedy ČĽDR napadla Indiu, Nehru konštatoval: „V histórii nenájdeme veľa prípadov, kedy jedna krajina ušla dlhú cestu v zmysle budovania priateľstva, spolupráce a podpory členstva druhej krajiny v Bezpečnostnej rade Spojených národov, a tá druhá krajina odpláca dobro zlom.“⁵⁴ Od roku 1962 si obidve strany vytvárajú spojenectvá. Na jednej strane je to ČĽDR a jej priaznivé bilaterálne vzťahy s Pakistanom a USA a na druhej strane je to India hľadajúca podporu a ochranu v Sovietskom zväze. Toto obdobie je poznačené strachom o bezpečnosť a vnútornú integritu a s budovaním nukleárnych kapacít krajín Indie, Pakistanu a ČĽDR. Prvé testovanie jadrových zbraní spustila ČĽDR v roku 1964 a po nej o desať rokov neskôr nasledovala India.

Mao Zedong bol čínsky líder, ktorý inicioval útok na indickú hranicu a otriasol politikou Indie o neútočení. Po smrti Mao Zedonga sa podarilo Indii a ČĽDR obnoviť vzájomné diplomatické vzťahy a obnovenie obchodného styku v 70. rokoch 20. storočia. K stabilizácii vzťahov medzi Indiou a ČĽDR nastáva i z dôvodu zblíženia Ruska s ČĽDR a postupnej neutrality ČĽDR voči Pakistanu a jeho zahraničným konfliktom. Prelomovým momentom bolo uznanie geograficko-politického zadelenia štátu Sikkim na územie Indickej republiky. Vyriešenie časti sporných území medzi ČĽDR a Indiou je dobrým ukazovateľom dlhodobého vývoja procesu riešenia delimitácie hranice a vyriešenia sporu o pohraničné územia. India so svojím zmierlivým prístupom smeruje k vyriešeniu sporu o hranice s ČĽDR v zmysle stabilizovania politickej situácie a k zaisteniu vonkajšej a vnútornej bezpečnosti krajiny. India s ČĽDR podpísali tri dohody v zmysle urovnania sporu o hranice, v roku 1993 dohodu o udržaní mieru a pokoja okolo Línie aktuálnej kontroly, v roku 1996 Dohodu o budovaní opatrení vzájomnej dôvery v oblasti zbrojenia a v roku 2005 Dohodu o 6 hlavných princípoch pre finálne urovanie hraníc medzi krajinami. Z rokovaní a snažení je zrejmé, že v ústrednom záujme Indie je urovanie sporných hraníc a zaistenie bezpečnosti svojej krajiny. ČĽDR podporuje postavenie Indie na medzinárodnej scéne v OSN a jej stále členstvo v Bezpečnostnej rade OSN. Rok 2006 bol ustanovený rokom sino-indického priateľstva medzi krajinami. Krajiny začali

⁵⁴Luce, E.: In Spite of Gods. 2007 s.226

spolupracovať i vo vojenskej oblasti a od roku 2007 organizujú pravidelné vojenské cvičenia.

ČĽDR s Indiou majú spoločné záujmy v niektorých ekonomických oblastiach, preto ich vzťah sa nebude vyvíjať len v zmysle kooperácii ale i konkurencie v nasledovných oblastiach:

1. Energetická bezpečnosť.
2. Záujem v nadviazaní priaznivých vzťahov s rozvojovými krajinami v Afrike,
3. Medzinárodný obchod a spoločná exportná základňa (textílie, koža, ľahké stroje, odevy).

Veľká hra o nerastné suroviny

V polovici 19. storočia bojovali dve veľké imperiálne mocnosti, cárské Rusko a Britské impérium, o získanie vplyvu na území centrálnej Ázie. Rudyard Kipling pomenoval tento boj o moc „Veľká hra“ vo svojej knihe Kim. V súčasnosti je ázijský kontinent dejiskom novodobého boja o nerastné suroviny. Hráčmi novodobej Veľkej hry sú ČĽDR, Rusko, USA, Irán, Turecko a India.

Pozícia Indie v novej hre o nerastné suroviny zaostáva za ČĽDR z hľadiska získavania zahraničných akvizícií a diverzifikácie zdrojov mixu nerastných surovín. India je závislá od importu ropy aj zemného plynu. Až 75% dovážanej ropy pochádza z krajín Perzského zálivu. Jej závislosť na dodávkach z tohto regiónu je väčšia v porovnaní s inými krajinami. Z Perzského zálivu si ČĽDR dováža 58% svojej importovanej ropy, EÚ 30% importovanej ropy a USA len 20% importovanej ropy. India importuje zemný plyn z Qataru a Ománu. EÚ dováža zemný plyn z Ruska a severnej Afriky. EÚ čelila vážnym komplikáciám v roku 2006 pri pozastavení dodávok zemného plynu cez Ukrajinu. EÚ hľadala rôzne možnosti budúcich nových zdrojov zemného plynu a začala vyjednávať s Qatarom, Angolou a Nigériou. Diverzifikácia zdrojov importu komodít je dôležitá na zaistenie pravidelných dodávok a minimalizáciu rizika ohrozenia ekonomiky krajiny. Miera diverzifikácie krajín, od ktorých India importuje ropu a zemný plyn je veľmi nízka, ohrozuje finančný deficit a obchodnú bilanciu Indie v prípade narušenia dodávok komodít.

Z dôvodu nízkej diverzifikácie zdrojov importovaných komodít sa stáva prioritným cieľom Indie ochrániť morské obchodné cesty, po ktorých India prepravuje 95% svojho obchodu a 75% importovanej ropy. India si chce zabezpečiť dominantné postavenie na území Indického oceánu a južnej Ázie. Získaním dominantného postavenia môže regulovať dianie v regióne a zabezpečiť ochranu morských obchodných ciest. India s cieľom získania vplyvu v regióne iniciovala ochranu obchodu cez pás Malacca a poskytla humanitárnu pomoc krajinám postihnutými tsunami. India buduje stabilné zahraničné vzťahy s prímorskými krajinami Indického oceánu, ako Maledivy, Srí Lanka, Barma, Thajsko, Singapur. V posledných rokoch začala s intenzívnou modernizáciou svojho ťodstva. India hľadá aj externé partnerské krajiny v zmysle ochrany morských vôd, s Japonskom má dohodu o vzájomnej pomoci. ČĽDR ohrozuje dominantné postavenie Indie v južnej Ázii prenikaním k pobrežiu cez prístavy v Pakistáne, na Srí Lanke a s blízkymi vzťahmi s Myanmarom. Všetky kroky Indie vedú k získaniu jej dominantného postavenia v regióne a k zabezpečeniu ochrany morských obchodných ciest.

Tabuľka č.2: Veľká hra o nerastné suroviny India verzus ČĽDR

India	ČĽDR
Neefektívne štátne ropné monopoly v demokratickom štáte, potreba deregulácie a privatizácie	Efektívny systém štátnych ropných monopolov v autokratickom štáte
Málo zahraničných akvizícií	Veľa zahraničných akvizícií v rizikových štátoch (Myanmar, Sudán, Čad, Venezuela, Irán)
Málo úspešná komoditná diplomacia a málo diverzifikované zdroje mixu komodít	Úspešná komoditná diplomacia
Zabezpečenie ochrany obchodných morských ciest a dominantného postavenia v južnej Ázii (humanitárna pomoc v prípade núde, ochrana obchodu na páse Malacca, modernizácia ťodstva)	Získavanie vplyvu na strategickom pevninskom a prímorskom území (Srí Lanka, Myanmar, Pakistan)

Prameň: vlastný

Tabuľka č.1: Komparácia rozdielov medzi Indiou a ČĽDR

	India	ČĽDR
Politický režim	demokracia	komunizmus
Charakter vlády	Populizmus, náhodný, chaotický, bez dlhodobého plánovania a dosahovania dlhodobých cieľov	Ideologický, autokratický, diktátorský, cieľovo orientovaný,
Presadzovanie cieľov	Zdola nahor	Zhora nadol
Ľudské práva	Ľudské práva jednotlivca sú nad verejným záujmom	Ľudské práva sú podriadené verejnemu záujmu
Pracovná sila	Kvalitatívna pracovná sila	Kvantitatívna pracovná sila
Zdroj ekonomického rastu	Kvalitné informačno-technologické služby, domáca spotreba	Priemyselná výroba, exportne orientovaná ekonomika
Charakter miest	Nedostatočná infraštruktúra, slabá výstavba, slumy	Moderná infraštruktúra a moderná výstavba miest, zamedzenie tvorenie slumov regulačným systémom
Zahraničná politika	Riadená ad hoc, optimalizácia rozhodnutí	Riadená v zmysle stanovených cieľov, pragmatická, asertívna
Finančné trhy	Menšie priame zahraničné investície ale vyššie kapitálové investície do súkromného majetku a rizikového kapitálu	Nedostatočne rozvinuté finančné trhy, veľké finančné rezervy, ktorých časť je v rizikovom kapitáli, veľké priame zahraničné investície
Problémy	Nedostatočné plánovanie a dosahovanie stanovených cieľov, byrokracia,	Sociálne nepokoje sú hrozbou pre dlhodobú stabilitu a udržateľnosť politického režimu v krajine
	Rozdiely medzi vidiekom a mestami, nerovnomerné rozdeľovanie dôchodkov	

Prameň: vlastný

3.4 Bilaterálne vzťahy so západnými demokraciami

3.4.1 Bilaterálne vzťahy s USA

Bilaterálne vzťahy Indie a USA boli od obdobia vlády Nehrúa až do obdobia 90. rokov 20. storočia poznačené heterogénnymi zámermi oboch krajín v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky. V ústrednom záujme Indie bolo zamedzenie imperializmu, boj za osamostatnenie všetkých kolonizovaných krajín, politiku neutrality a nezasahovania do interných záležitostí štátov. USA vo svojej zahraničnej politike presadzovali získanie vplyvu USA a tým šírenie demokratického režimu na rozpor šírenia komunizmu a vplyvu Sovietskeho zväzu. G. H. Mehta, ranný veľvyslanec Indie pre USA hovorí o rozdielnych cieľoch USA a Indie v počiatočnom období ich diplomatického styku: „Boj proti komunizmu sa stal pre USA ultimátnym cieľom, ktorému podriadiť akékoľvek iné záujmy a ciele štátu, zatiaľ čo India interpretuje ekonomické a sociálne zlá, ako chudoba, hlad, choroby, rasová diskriminácia, nadvláda a vykorisťovanie slabšej časti obyvateľstva mocnejšími štátmi sveta, za najväčších nepriateľov ľudstva.“⁵⁵

Rozdielnosť a diplomatická vzdialenosť oboch krajín sa prehlbuje blízkymi vzťahmi oboch štátov s nepriateľskými štátmi opačnej strany. V roku 1954 USA podpisuje s Pakistanom dohodu o vzájomnej obrannej pomoci a v roku 1955 sa spolupráca medzi USA a Pakistanom prehlbuje podpísaním Bagdadského paktu a spoluprácou v SEATO, vo vojensko-politickom pakte pre juhovýchodnú Áziu. Reakciou na posilnenie vzájomných bilaterálnych vzťahov medzi USA a Pakistanom bolo posilnenie vzťahov Indie so Sovietskym zväzom.

Bilaterálny vzťah Indie s USA bol poznačený vzájomnou antipatiou, ideologickou divergenciou a protichodnými záujmami. USA odmietla označiť Pakistan pri konflikte o Kašmír za agresora a India odmietla uznať legitimitu San Franciskej mierovej zmluvy. India zamietla svoju účasť v kórejskej vojne a kritizovala intervenciu USA vo Vietname v roku 1966. India ďalej odmietla členstvo v ASEANE. India považovala ASEAN za pokus USA o získanie vplyvu na ázijskom kontinente. V roku 1968 India odmietla podpísanie

⁵⁵O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 78.

zmluvy o zamedzení šírenia jadrových zbraní NPT a USA zamedzilo import jadrového paliva do Indie. USA žiadala Indiu o nezasahovanie do konfliktu vo východnom Pakistane. India nemohla zvoliť v prípade východného Pakistanu prístup nezasahovania, lebo konflikt a hromadná migrácia obyvateľstva z východného Pakistanu do Indie ohrozovala internú bezpečnosť samotnej Indie. Reakciou na indickú intervenciu vo východnom Pakistane dnešnom Bangladéši bolo pozastavenie ekonomickej rozvojovej pomoci smerovanej do Indie z USA.

Od roku 1990 nastáva obdobie oživovania vzájomných bilaterálnych vzťahov. „V oblasti PZI je zaznamenaný trinásťnásobný nárast v období rokov 1992-1997.“⁵⁶ Krajiny sa zbližujú cez obchod a služby, rozširujú spoluprácu na strategické partnerstvo v roku 2004. Strategické partnerstvo zahŕňa spoluprácu v oblasti nukleárných činností, kozmického priestoru a high-technológií. Politika neutrality sa zmenila na realistickú politiku a pragmatickú diplomaciu. Krajiny sa snažia nezasahovať do interných záležitostí a rozvíjajú spoločné oblasti spolupráce a spoločne prospešné záujmy. Zahraničná politika USA od roku 2005 je jednoznačne proindicky orientovaná. V marci 2005 Washington vyhlásil svoj plán pomôcť Indii v raste, aby sa stala jednou zo svetových veľmocí v 21. storočí. Condoliza Ricová vyjadrila svoj názor voči Indii ako silnejúcej ekonomike s rastúcim vplyvom v medzinárodnom systéme. India a jej silnejúce postavenie v Ázii predstavuje príležitosť pre USA ako rozšíriť svoj vplyv na ázijskom kontinente. Vyvrcholením bilaterálnych vzťahov Indie a USA bolo podpísanie vzájomnej kooperácie v nukleárných civilných záležitostiach počas Bushovej vlády. Karl Underfurth, asistent veľvyslanca USA pre južnú Áziu deklaroval: „Dohoda 123 s Indiou o nukleárných civilných záležitostiach je medzníkom v bilaterálnych vzťahoch krajín, ktorý bude ťažko možné prekonať Bushovým nasledovníkom vo vláde. Obamova vláda musí v súčasnosti čeliť viacerým problémom doma i v zahraničí a India teraz naozaj nie je problémovou.“⁵⁷ To bola reakcia na oslabenie kooperácie Indie s USA počas Obamovej vlády. Obama podporil v roku 2010 permanentné členstvo Indie v Bezpečnostnej rade OSN.

Jedným z rozporných bodov Indie s USA je vybudovanie plynovodu v Ázii. India navrhuje plynovod cez Irán a Pakistan do Indie. USA to zamietla z dôvodu

⁵⁶O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 105.

⁵⁷O'NEIL, J.: *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. 2011. s. 99

nedemokratického režimu v Iráne a jeho nukleárneho programu, ktorý bol vetovaný na pôde IAEA a sankcionovaný na pôde OSN. Ďalším z dôvodov je spolupráca Indie s Myanmarom.

3.4.2 Bilaterálne vzťahy s EÚ (osobitne so SR)

India bola jedna z prvých krajín, ktorá nadviazala diplomatické vzťahy s Európskym ekonomickým spoločenstvom. Od nadviazania vzájomných diplomatických stykov vzájomné bilaterálne vzťahy medzi Indiou a EÚ presiahli ekonomickú a obchodnú spoluprácu. V roku 1993 podpísali spoločné politické vyhlásenie, ktoré otvorilo cestu pre každoročné stretnutia ministrov a politický dialóg. Spolupráca sa prehĺbuje a India s EÚ sa stali strategickými partnermi.

Medzníky vývoja vzájomných bilaterálnych vzťahov medzi EÚ a Indiou:

- Dohoda o obchodnej a hospodárskej spolupráci medzi Indiou a EHS v roku 1985,
- EÚ a India podpísali spoločné politické vyhlásenie a dohodu o spolupráci, partnerstve a rozvoji v roku 1993,
- EÚ a India podpísali ekonomicko-kultúrny program v roku 1996, a EÚ začína s podporou v oblasti zdravotníctva a sociálnej starostlivosti s cieľom podpory Indie k dosiahnutiu jej miléniových cieľov,
- oficiálne ministerské zasadnutie EÚ a Indie v Helsinkách v roku 1999, vznik každoročného EÚ-India summitu,
- prvý EÚ-India summit v Lisabone v roku 2000,
- druhý summit EÚ-India v roku 2001 v New Dili viedol k spoločnému prehláseniu boja proti terorizmu, programu spoločných akcií a dohody v oblasti vedy a techniky,
- tretí summit EÚ-India v roku 2002 v Kodani schválil päťročnú stratégiu spolupráce a mapovanie vzájomnej hospodárskej a obchodnej spolupráce,
- štvrtý summit EÚ-India v roku 2003 v New Dili odsúhlasil zvýšenie investícií na 14,1 milióna EUR v rámci obchodného investičného programu,
- piaty summit EÚ-India v roku 2003 v Haagu oficiálne zahájil strategické partnerstvo medzi EÚ a Indiou,

- šiesty summit EÚ-India v roku 2005 v New Dilí odsúhlasil spoločný akčný plán pre strategické partnerstvo krajín, vzájomnú spoluprácu pri rozvoji atómovej energie a dohodu v rámci kozmického programu Galileo,
- siedmy summit EÚ-India v roku 2006 v Helsinkách prijal strategický dokument spolupráce EÚ a Indie na obdobie rokov 2007-2013,
- ôsmy summit EÚ-India v roku 2007 v New Dilí sa zameriaval na otázky podnikateľského prostredia, posilnenia obchodu a investícií medzi EÚ a Indiou a možnosti vytvorenia zóny voľného obchodu,
- deviaty summit EÚ-India v roku 2008 v Marseille sa zameriaval na oblasť bezpečnosti a spoločného boja proti terorizmu, bezpečnostné agentúry EÚ, Europol, a indické bezpečnostné agentúry sa dohodli na vzájomnej spolupráci, ďalej boli stanovené nové zrevidované ciele spoločného akčného plánu pre strategické partnerstvo, spoločný program pre energiu, rozvoj a klimatické zmeny, bola podpísaná dohoda o civilnom letectve a bolo založené európske biznis a technologické stredisko v Indii,
- desiaty summit EÚ-India v roku 2009 v New Dilí uvítal zvýšenú spoluprácu v oblasti energie, rozvoja a klimatických zmien, India a EÚ sa dohodli na spolupráci v oblasti energetiky - šetrné uhoľné technológie a solárna energia, EÚ podporí sociálny, zdravotný a vzdelávací sektor v Indii vo výške 210 milión EUR,
- jedenásty summit EÚ-India v roku 2010 v Bruseli vydal spojené vyhlásenie o medzinárodnom terorizme, a India a EÚ odsudzujú terorizmus v akejkoľvek forme, EÚ a India podpísali spoločné vyhlásenie o kultúre,
- dvanásty summit EÚ-India v roku 2012 v New Dilí podporil pozitívny vývoj jednaní o spoločnej dohode o obchode a investíciách medzi EÚ a Indiou, posilnil politický dialóg založením pravidelných konzultácií o zahraničnej politike medzi Indiou a EÚ, podporil dialóg o bezpečnosti medzi EÚ a Indiou, v ústrednom záujme bol aj spoločný boj proti pirátstvu a kyberzločinu, bolo vydané spoločné vyhlásenie o spolupráci v oblasti výskumu a inováciách s cieľom vytvorenia indo-európskeho výskumného a inovačného partnerstva, bolo podpísané memorandum o porozumení v oblasti vzájomného uznávania štatistík.

„K utuženiu a k zintenzívneniu bilaterálnych vzťahov EÚ a Indie prichádza v momente podpísania dohody o strategickom partnerstve na summite EÚ-India v roku 2003 v Haagu. Nasledujúci rok bol vypracovaný spoločný akčný plán pre strategické partnerstvo. Spoločný akčný plán sa sústredil na päť hlavných oblastí vzájomnej spolupráce.“⁵⁸ „V roku 2008 na summite EÚ-India bol tento akčný plán zrevidovaný a doplnený o ďalšie spoločné ciele.“⁵⁹ Súčasný spoločný akčný plán sa sústreďí na nasledujúce oblasti vzájomnej spolupráce:

1. Posilnenie vzájomného dialógu a poradného mechanizmu.
2. Politický dialóg a spolupráca.
3. Prepájanie vzájomných kultúr, vzťahov a ľudí.
4. Dialóg o ekonomickej spolupráci a spoločnej stratégii.
5. Rozvoj obchodu a investícií.
6. Podpora mieru a bezpečnosti.
7. Podpora udržateľného rozvoja.
8. Podpora výskumu a technológií.
9. Podpora vzájomnej výmeny ľudí a kultúr.

Efektívnou kooperáciou EÚ a Indie sú postupne napĺňané všetky stanovené ciele spoločného akčného plánu. EÚ a India posilňujú vzájomný politický a ekonomický dialóg na pravidelných ministerských stretnutiach, každoročnom summite EÚ-India, na Spoločnom výbore vysokých úradníkov, na subkomisii pre obchod, na pracovných skupinách pre technické záležitosti, ako sú technické prekážky pre obchod, sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia, poľnohospodárska a priemyselná politika. Ďalšími oblastami spolupráce Indie a EÚ sú spoločný boj proti terorizmu, proti šíreniu jadrových zbraní a proti pirátstvu. India a EÚ kooperovali na projekte Atalanta v boji proti pirátstvu na pobreží Somálska. Posilnenie dialógu medzi partnermi nastalo i v regionálnych a medzinárodných organizáciách a zoskupeniach. EÚ získalo štatút pozorovateľa v združení

⁵⁸EU-INDIA SUMMIT: The EU-India Strategic Partnership. Joint Action Plan. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/india-EU-jap.pdf>>.

⁵⁹EU-INDIA SUMMIT: *EU-India Joint Press Communiqué*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/09/0929_UE_Inde/UE_India_Joint_Communique_EN.pdf>.

krajín južnej Ázie SAARC a India získalo členstvo vo Fóre EÚ-India ASEM. Obidve krajiny spolupracujú v rámci medzinárodnej organizácie OSN, spoločne sa angažujú hlavne v oblastiach klimatických zmien, ochrany životného prostredia a ochrany ľudských práv. V oblasti vedy a výskumu EÚ a India spolupracujú na experimentálnom projekte vývoja termonukleárneho reaktoru ITER a komunikujú na spoločnom paneli v oblasti energie. „India spolupracuje s EÚ i na kozmickom projekte GALILEO. Spolupráca sa rozšírila i na oblasť výmeny kultúr a kvalifikovaných pracovníkov medzi Indiou a EÚ.“⁶⁰ Na program Erasmus mundus bolo venovaných 33 miliónov EUR. Program Erasmus mundus podporuje mobilitu indických a európskych študentov medzi Indiou a EÚ. India sa s EÚ snažia naplňať ciele strategického partnerstva podporou spolupráce vzájomných politických strán, odborov, podnikateľských asociácií, univerzít a občianskej spoločnosti. Spoluprácu občianskej iniciatívy podporuje indo-európskym internetovým fórom pre občanov, ktoré je priestorom na výmenu ideí a názorov medzi občanmi Indie a EÚ. EÚ podporuje rozvoj Indie a jej smerovanie k dosiahnutiu miléniových cieľov boja s chudobou. EÚ nasmerovala v období 2002-2006 až 225 miliónov EUR do rozvojových programov v Indii. Väčšina financií bola pre sektor zdravotníctva, vzdelávania, vodného manažmentu a životného prostredia. „V zmysle posilnenia podpory sektorov zdravotníctva a vzdelávania EÚ podporuje indické národné programy pre rozvoj, a to program Sarva Shiksha Abhiyan a Národnú zdravotnícku misiu na vidieku.“⁶¹ „Na pravidelných summitoch EÚ-India rozoberajú vysokí štátni predstavitelia bilaterálne vzťahy ako i situáciu v regiónoch a vo svete. Po vzájomných konzultáciách sa India a EÚ zhodli na spoločnom stanovisku na situáciu v Afganistane, Pakistane a Iráne. V rámci spoločného boja za demokratické hodnoty a boja proti terorizmu India a EÚ podporujú demokratické režimy a stabilitu v Pakistane, v Afganistane a v arabských krajinách. Podporujú Irán v splnení požiadaviek Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu a Bezpečnostnej rady OSN. Priblíženie spolupráce v oblasti obchodu je naplánované práve podpísaním dohody o obchode a investíciách a vytvorením spoločnej zóny voľného obchodu medzi Indiou a

⁶⁰EU-INDIA SUMMIT: *The EU-India Joint Action Plan*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/09/0929_UE_Inde/EU_India_Summit_Joint_Action_Plan_EN.pdf>.

⁶¹MINISTRY OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT, GOVERNMENT OF INDIA: Sarva Shiksha Abhiyan.[cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://ssa.nic.in/>>.

EÚ.⁶² „Podpornou zložkou indo-európskej spolupráce pre obchod a investície je spoločná skupina na vysokej úrovni pre obchod, ktorá skúma možnosti a spôsoby spolupráce medzi Indiou a EÚ v oblasti obchodu a investícií. Práve táto skupina na vysokej úrovni pre obchod podporuje podpísanie spoločnej dohody pre obchod a investície a vytvorenie zóny voľného obchodu medzi Indiou a EÚ.“⁶³

„Import Indie do EÚ predstavoval 2,3% z celkového importu EÚ v roku 2011. Export do Indie z EÚ tvoril 2,7% z celkového exportu EÚ v roku 2011.“⁶⁴ Podiel importov proporcionálne narástol od roku 2007 o 0,3% . Podiel exportu zostáva za obdobie 2007-2011 stabilné. V absolútnom množstve obchod medzi Indiou a EÚ rastie. „Importy z Indie do EÚ boli 26 587 miliónov EUR v roku 2007 a 39 257 miliónov EUR v roku 2011.“⁶⁵ Medziročný nárast indického importu do EÚ bol 10,2%. „Exporty EÚ do Indie boli 29 177 miliónov EUR v roku 2007 a 40 419 miliónov EUR v roku 2011. Medziročný rast európskeho exportu do Indie bol 8,5% v období medzi rokmi 2007 až 2011.“⁶⁶ V absolútnom vyjadrení obchod medzi Indiou a EÚ rastie. Stagnujúcim faktorom je podiel na exporte a importe, ktorý predstavuje India pre EÚ. India je pre EÚ 8. najväčším obchodným partnerom v roku 2011. V porovnaní s absolútnym rastom obchodu medzi krajinami podiel EÚ na exportoch a importoch Indie klesá. „V roku 1998 bol podiel tovarov EÚ plynúcich do Indie z celkového importu Indie 26,23%. V roku 2011 tento podiel klesol na 12%. Rovnako klesajúcu tendenciu má aj export. V roku 1998 predstavoval podiel tovarov Indie plynúcich do EÚ z celkového exportu Indie 26,83%. V roku 2011 to bolo 18%.“⁶⁷ Dôležitosť obchodu s EÚ stráca pre Indiu na hodnote, pre budúcu referenciu je potrebné posilniť kooperáciu v oblasti obchodu a investícií.

⁶²EU-INDIA SUMMIT: *India- European Union Joint Statement*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://eeas.europa.eu/india/sum02_12/docs/20120210_joint_statement_en.pdf>.

⁶³ EU-INDIA HIGH LEVEL: *Report of the EU-India High Level*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_130306.pdf>.

⁶⁴DG TRADE STATISTICS: *EU Bilateral trade and trade with the world. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf>.s. 11

⁶⁵DG TRADE STATISTICS: *EU Bilateral trade and trade with the world. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf>.s. 11

⁶⁶DG TRADE STATISTICS: *EU Bilateral trade and trade with the world. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf>.s. 11

Dôležitými obchodnými partnermi pre Indiu mimo EÚ sú aj krajiny západnej Ázie a severnej Afriky, od ktorých India importuje nerastné suroviny, ČĽDR, USA a krajiny ASEANu.

„Najväčšími zložkami indického exportu do EÚ sú ryby, káva, koreniny, minerálne palivá, oleje a vosky, organické chemikálie, farmaceutické produkty, farbivá, produkty kože, textilie, oblečenie, bavlna, koberce, perly, železo, oceľ a ich produkty, elektronika, vozidlá a nukleárne reaktory. Najväčšími zložkami európskeho exportu do Indie tvorili minerálne palivá, oleje a vosky, organické chemikálie, plasty, papier a jeho produkty, perly, železo a oceľ, nukleárne reaktory, vozidlá, lietadlá, optické a fotografické zariadenia.“⁶⁸

Priame zahraničné investície medzi krajinami pomerne zaostávajú za majoritným investormi do krajín, ako EÚ do Indie i India do EÚ. „V roku 2010 dosiahli PZI z EÚ do Indie výšku 3 miliárd EUR. V roku 2010 boli PZI z Indie do EÚ vo výške 0,6 miliárd EUR.“⁶⁹ India bola v roku 2011 štvrtou najatraktívnejšou krajinou pre PZI projekty a tretou najatraktívnejšou krajinou pre PZI v hodnotovom vyjadrení. Až 73% dopytovaných podnikateľov chce investovať do Indie v blízkej budúcnosti podľa prieskumu Ernst&Young. „Prílev PZI do Indie bol v roku 2008 24,6 miliárd USD, PZI zaznamenali rekordný nárast v porovnaní s rokom 2007, kedy PZI predstavovali len 15,7 miliárd USD a v roku 2005 len 3,76 miliárd USD. PZI do Indie majú za posledné obdobie 5 rokov stúpajúcu tendenciu. PZI do Indie narástli v roku 2011 až o 20% v porovnaní s rokom 2010.“⁷⁰ Najväčšími investormi v Indii sú USA, Japonsko, Veľká Británia, Francúzsko,

⁶⁷DG TRADE STATISTICS: *EU Bilateral trade and trade with the world. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf>.s. 13

⁶⁸DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNMENT OF INDIA: *Export Import Data Bank*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/eidb/irgn.asp>>.

⁶⁹EUROSTAT: *EU27 Foreign Direct Investment*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/11/94&type=HTML>>.

⁷⁰ERNST&YOUNG: *Ready for the transition. Ernst & Young's 2012 attractiveness survey. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssetsPI/Indian_Attractiveness_Survey_2012/\\$FILE/Ernst%20&%20Young%202012%20India%20attractiveness%20survey.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssetsPI/Indian_Attractiveness_Survey_2012/$FILE/Ernst%20&%20Young%202012%20India%20attractiveness%20survey.pdf)>.

Nemecko, Švajčiarsko, Španielsko a Spojené arabské emiráty. EÚ by mala do budúcnosti využiť veľký investičný potenciál v Indii a nasmerovať väčší podiel investícií do krajiny.

India sa dala na cestu liberalizácie svojej zahraničnej politiky a obchodu v roku 1991. V súčasnosti dosiahla veľké pokroky v oblasti znižovania cielí a iných tarifných a netarifných prekážok obchodu. Cieľom Indie je stať sa svetovou ekonomikou s veľkým podielom na svetovom obchode. Jej dnešný podiel predstavuje niečo cez 1% na celosvetovom obchode. „Svetová banka vo svojej správe z roku 2011 zaradila Indiu na 132. miesto zo 183 skúmaných krajín v oblasti jednoduchosti podnikania v krajine.“⁷¹ Ďalšími krokmi Indie je naďalej prehĺbovanie liberalizačných procesov a zvyšovanie miery otvorenosti indickej ekonomiky voči svetu.

V bilaterálnych vzťahoch India s EÚ posunuli svoju kooperáciu na strategické partnerstvo. S cieľom vytvorenia zóny voľného obchodu India s EÚ jedná o znižovanie cielí, tarifných a netarifných prekážok obchodu u oboch subjektov. Podľa EÚ sú colné a necolné prekážky obchodu v Indii priveľké pre európskych podnikateľov. India vidí európsku ochranu obchodu prostredníctvom zdravotných noriem, kontroly pohybu osôb príliš striktnú.

„India každoročne znižuje najvyššiu sadzbu základného dovozného cla. Poslednýkrát bola znížená z 12,5% na 10%. Celkové dovozné clo je navyšované dodatočným clom, kompenzačným clom a antidumpingovým clom.“⁷² Pri dovoze do krajiny už nie je potrebné množstvo licencií, ale ešte stále existuje zoznam reštriktívnych alebo monopolných položiek, ktoré je možné do krajiny importovať iba pomocou vybraných organizácií zahraničného obchodu štátneho charakteru. „EÚ a India jedná o znižovanie cielí na pôde WTO v rámci kola v Dohe, ktorej cieľom je liberalizácia obchodu a potlačenie colných a iných prekážok obchodu na globálnej úrovni členských krajín WTO.“⁷³

⁷¹THE WORLD BANK: *Ease of Doing Business*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<<http://www.doingbusiness.org/rankings>>.

⁷²MELIŠKA, I.: *Základné informácie o teritóriu. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<<http://www.economy.gov.sk/ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2012/128461s>>.

⁷³BUSSINESSINFO.CZ.: *Indie: Zahraniční obchod Zeme*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zahranicni-obchod-zeme/6/1000422/>>.

Cieľom zahranično-obchodnej politiky Indie je zdvojnásobiť svoj podiel na celosvetovom obchode a stať sa globálnym obchodným, výrobným a servisným centrom. „Prostriedkami zvyšovania objemu indického obchodu sú liberalizačné opatrenia, zjednodušovanie procedúr v zahraničnom obchode, odstraňovanie byrokratických prekážok, zefektívnenie zahraničného obchodu s dôrazom na tvorbu nových pracovných miest.“⁷⁴ „Hlavnými sektormi liberalizácie obchodu sú tie, ktoré poskytujú vysoký potenciál tvorby nových pracovných miest, a to poľnohospodárstvo, remeslá, kožiarenstvo, drahokamy a bižutéria.“⁷⁵ Káva, maté, perly, textilný a kožiarsky priemysel tvoria podstatnú zložku obchodu Indie s EÚ, hlavné liberalizačné procesy v týchto oblastiach sú pozitívnym faktorom pre možné prehĺbenie spolupráce v týchto oblastiach. Tieto strategické oblasti môžu byť zdrojom zvýšenia obchodu medzi krajinami a zdrojom nových PZI.

Spolupráca Indie s EÚ je založená na spoločnej ideovej základne zvrchovanosti demokratických hodnôt. Podľa indického politológa Sunila Khilnanyho sa liberálna demokracia postupne vyvinula: „Významnými medzníkmi vo formovaní liberálnej demokracie sú Francúzska revolúcia, Americká revolúcia a vývoj indického politického systému.“⁷⁶

Mimo spoločnej ideovej základne India zdieľa s EÚ i podobný korpulentný rozhodovací proces. EÚ so svojimi silnými odbormi, koalíciou dvadsiatich siedmich štátov s divergentnými prioritami sú faktormi zdĺhavého rozhodovacieho procesu v EÚ. India je rozdelená na dvadsaťosem štátov, ktoré si volia vlastnú vládu. Rozdielne záujmy štátov, politických koalícií a silná občianska spoločnosť spomaľujú rozhodovací proces v Indii.

Rastúca ekonomika Indie a jej rastúci vplyv v medzinárodných ekonomických vzťahoch je jeden z motivujúcich faktorov vzájomného posilnenia bilaterálnych vzťahov medzi krajinami. Predpokladaný vývoj indickej ekonomiky zostáva priaznivý. Podľa správy Goldman Sachs z roku 2003 bude skupina krajín BRIC, Brazília, Rusko, India a

⁷⁴MELIŠKA, I.: *Základné informácie o teritóriu. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

< <http://www.economy.gov.sk/ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2012/128461s>>.

⁷⁵NEW INDIGO: *India. Country strategy paper 2007-2013*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

< http://www.newindigo.eu/attach/07_13_en.pdf>.

⁷⁶ GAENS, B. - JUHA, J.- EIJA, L.: *The Role of the European union in Asia*. 2009 s. 11

ČĽDR, výzvou pre súčasnú skupinu krajín G7. BRIC by sa mal stať v roku 2050 svojimi dynamicky rastúcimi trhmi a ekonomikou postaviť na čelo ekonomického vývoja vo svete. Rastúca ekonomická sila Indie sa odzrkadlila v rastúcom obchode medzi krajinami v absolútnych číslach. Podľa Evana Feigenbauma, člena rady pre zahraničné vzťahy v USA, „je posilnenie vzájomných bilaterálnych vzťahov medzi Indiou a EÚ vzájomne výhodné. Ich silné partnerstvo by bolo protiváhu teoretického zoskupenia G2 ČĽDR a USA.“⁷⁷

Oblasti spolupráce medzi Indiou a EÚ sa zintenzívňujú a diverzifikujú. EÚ je silným partnerom v oblasti korézneho vyšetrovateľstva a protiteroristickej obrany. India z dlhodobého hľadiska potrebuje partnerskú krajinu, ktorá jej pomôže implementovať efektívne stratégie na boj proti terorizmu. Mimo spoločnej akcie boja proti terorizmu môžu byť silnými partnermi i v oblasti energetickej bezpečnosti. EÚ disponuje silnými technologickými a znalostnými kapacitami v oblasti nukleárnej, solárnej a vodnej energie. V súčasnosti je India členom ITER, medzinárodný projekt na vývoj experimentálneho jadrového reaktora.

India a EÚ sú globálnymi hráčmi a uvedomujú si svoju zodpovednosť za stav životného prostredia a svoju úlohu v boji za lepšiu celosvetovú správu a ochranu životného prostredia. India i EÚ sú signatármi multilaterálnych nástrojov ochrany životného prostredia, Kjótskeho protokolu i Konvencie OSN o biodiverzite. Multilaterálnou spoluprácou EÚ a Indie bolo ich stretnutie v Kodani v roku 2009 na tému o klimatických zmenách. India nesúhlasí s nastavením limitov emisií CO₂ najmä pre rozvojové krajiny. India sa opiera o historickú zodpovednosť súčasných ekonomicky vyspelých krajín za stav životného prostredia a klímy. Emisie sú rozdelené do dvoch skupín, a to historicky naakumulované emisie z minulosti a súčasný tok emisií. Rovnako ako súčasné ekonomicky vyspelé krajiny nikto neobmedzoval o množstve vypúšťaných emisií do ovzdušia počas priemyselnej revolúcie, tak i India žiada o väčšiu solidarnosť voči krajinám, ktoré ešte nedosiahli vrchol svojho ekonomického vývoja. Iba stály ekonomický rast môže zabezpečiť zníženie miery chudoby v krajine a nastolenie striktných emisií v Indii, by mohlo mať za následok zníženie ekonomickej aktivity v krajine.

⁷⁷ GAENS, B. - JUHA, J.- EIJA, L.: *The Role of the European union in Asia*. 2009 s. 13

„India podáva požiadavku o sprístupnenie nízkoemisných technológií za prístupné ceny a sľubuje zníženie množstva emisií CO₂ v budúcnosti, no odmieta nastolenie presných limitov pre emisie.“⁷⁸

Najambicióznejším cieľom spoločnej spolupráce Indie a EÚ je snaha o vytvorenie zóny voľného obchodu. Podpornými faktormi snažení je multilaterálny charakter spolupráce medzi Indiou a EÚ. Obidvaja partneri zdieľajú spoločné hodnoty v dôveru sily multilaterálneho obchodného systému spravodlivého pre všetkých. Inda a EÚ kooperujú v rámci kola Doha WTO, ktorého cieľom je odstránenie colných a iných prekážok obchodu. India i EÚ veria, že vzájomná bilaterálna spolupráca ma podporovať ich multilaterálnu spoluprácu v rámci WTO. Ich cieľom je zastávať komplementárnu rolu v procese WTO a jeho postupného zlepšovania obchodných podmienok s presne stanovenými a spravodlivými pravidlami na ceste za ekonomickým rastom, zamestnanosťou a udržateľným rozvojom pre všetkých. Ďalším podporným faktorom pre vytvorenie zóny voľného obchodu je komplementárny charakter obchodu medzi Indiou a EÚ. „Príkladom je export tovarov z EÚ do Indie, ktorý pozostáva prevažne z medziproduktov určených na ďalšie spracovanie, zatiaľ čo export z Indie do EÚ pozostáva už z finálnych spracovaných produktov a primárnych produktov. Ich obchod je komplementárny aj v oblasti služieb.“⁷⁹ India exportuje do EÚ informačné technológie, zdravotné služby, turizmus a niektoré finančné služby. EÚ je exportom v oblasti účtovníctva, právnych služieb, finančných služieb, v poštových a v zásielkových službách a telekomunikáciách. Príkladom sú aj tovary, ktoré vo výsledných tabuľkách vchádzajú a vychádzajú do krajiny a z krajiny nezmenené, ako sú vzácne kamene, chemikálie, prepravné služby a biznis služby. India je známa svojou zručnosťou v opracovávaní vzácnych kameňov a perál, ich opracovanie sa v tabuľkách nezaznamenáva, tak sa zdá, že tovar opúšťa Indiu nezmenený, ale opak je pravdou. India je komplementárnym partnerom EÚ v obchode so vzácnymi kameňmi a perlami.

Jedným z faktorov posilnenia indoeurópskych vzťahov je Huntingtonova idea novodobého svetového poriadku. Indoeurópsky bilaterálny vzťah je protiváhou konfucionistickej a moslimskej časti sveta. ČĽDR a jej spotreba nerastných surovín rastie a

⁷⁸ GAENS, B. - JUHA, J.- EIJA, L.: *The Role of the European union in Asia*. 2009 s. 206

⁷⁹ GAENS, B. - JUHA, J.- EIJA, L.: *The Role of the European union in Asia*. 2009 s. 223

jej dopyt po primárnych surovinách má stúpajúcu tendenciu. ČĽDR hľadá spojencov s veľkou zásobou ropy a zemného plynu. ČĽDR podľa Huntingtona bude inklinovať k spojeniu s moslimským svetom. Protiváhou vzťahu ČĽDR s krajinami Perzského zálivu môže byť v novodobom svetovom usporiadaní novodobých mocností práve vzťah Indie s EÚ, s Izraelom a s Austráliou. Jedným z dôvodov spojenectva Indie s týmito krajinami je ich spoločná ideová základňa položená na demokratickej tradícii. Huntington vysvetľuje, že práve rozdielna ideová základňa komunistického Sovietskeho zväzu a demokratickej Indickej republiky bola dôvodom oslabenia ich bilaterálnych vzťahov z dlhodobého hľadiska.

Odporúčania pre zefektívnenie vzájomných bilaterálnych vzťahov medzi Indiou a EÚ:

1. Zvýšenie efektívnosti a zníženie počtu spoločných dlhodobých stratégií.
2. India by mala zvýšiť záujem o poznanie európskych inštitúcií (Európsky parlament a Európskej rady).
3. Spojená rozvojová spolupráca v Afrike a v Latinskej Amerike.
4. Vytvorenie zóny voľného obchodu.
5. Vzájomné akceptovanie migrácie pracujúceho obyvateľstva.

Spoločné hodnoty ako piliere strategického partnerstva medzi EÚ a Indiou:

1. Podpora multilateralizmu.
2. Demokratický režim.
3. Dôvera v pôsobenie OSN a WTO v medzinárodných vzťahoch.
4. Podpora diverzity.

Spoločné hodnoty, ktoré India zdieľa s EÚ sú podporným nosným pilierom pre ďalšie rozširovanie strategického partnerstva a pozitívny vývoj bilaterálnych vzťahov. India a EÚ sú najväčšími svetovými demokraciami a zdieľajú spoločné hodnoty, čo z nich prirodzene robí partnerov a piliere stability v súčasnom svetovom poriadku. EÚ a India sú spoločne odhodlané bojovať za hodnoty demokracie, pluralizmu, ľudských práv, právneho poriadku, nezávislého súdnictva a médií. Sú silní partneri, ktorí sú hybnými silami v oblasti podpory vývoja spravodlivého medzinárodného právneho poriadku a práva prostredníctvom medzinárodných organizácií OSN a WTO. India a EÚ veria v dôležitosť

multilateralizmu v súlade s Chartou OSN a ústredného postavenia OSN v boji za udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, podpory rovnomerného ekonomického a sociálneho vývoja pre všetkých. India a EÚ sa zhodujú na multilaterálnom prístupe OSN, ktorý je najefektívnejším spôsobom ako riešiť globálne výzvy medzi, ktoré patrí udržateľný sociálny, ekonomický a environmentálny rozvoj, efektívny manažment globalizačných procesov, organizovaný zločin, prírodné katastrofy, pandémie a energetická bezpečnosť. India i EÚ predstavujú multikultúrne, multináboženské a multilingvistické spoločnosti. India svojou izolacionistickou polohou na subkontinente a obsiahnutím jednej šestiny svetovej populácie predstavuje akýsi ojedinelý mikrokozmos na našej zemi. India predstavuje krajinu s druhým najväčším zastúpením moslimského obyvateľstva na svete. Vytvára sa pluralistická, otvorená a demokratická spoločnosť, lebo mimo islamu tu kvitnú mnohé iné náboženstvá, čo je výnimkou zo synkretického pravidla ázijských kultúr. EÚ na druhej strane neustále rozširuje svoje hranice a predstavuje viac a viac nových kultúr. Napriek tomu že EÚ je jedna z demograficky najrozmanitejších entít na svete, dokáže syntetizovať diverzitu svojich členských štátov do jedného koherentného celku. India i EÚ zdieľajú hodnoty diverzity a plurality v jednom harmonickom celku. Vzájomnou výmenou hodnôt a kultúr na medzinárodnej úrovni môžu India a EÚ chrániť a podporovať hodnoty harmonickej diverzity. Vzájomnou spoluprácou môže India a EÚ získať informácie vzájomnou výmenou skúseností.

Bilaterálne vzťahy Indie so Slovenskou republikou

Zahraničná politika Slovenskej republiky sa na rok 2011 zameriava v rámci rozvoja bilaterálnych vzťahov, na rozvíjanie vzťahov s kľúčovými partnermi a na zintenzívňovanie ekonomických vzťahov. Jej kľúčovými partnermi mimo tradičných krajín EHP patria krajiny s vysokým ekonomickým rastom a rastúcimi trhmi. „Ústredné partnerské krajiny rozvoja bilaterálnych zahraničných vzťahov pre SR sú:

1. USA.
2. Členské štáty EÚ- najmä Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia.
3. Ruská federácia.
4. Ázijský kontinent- Čína, Japonsko, India, Kórejská republika, Indonézia.
5. Latinská Amerika- Brazília, Mexiko, Argentína.

6. Blízky a Stredný Východ-Izrael.
7. Subsaharská Afrika.⁸⁰

Pre SR je India ústrednou partnerskou krajinou s cieľom ďalšieho rozvoja vzájomných bilaterálnych vzťahov. „V súčasnosti India podpísala so SR deväť bilaterálnych zmlúv týkajúcich sa spoločného rozvoja a spolupráce v nasledujúcich oblastiach:

1. Veda a technika.
2. Vojenská technika.
3. Kultúra, umenie, vzdelávanie, turistika, šport, masovokomunikačné prostriedky.
4. Letecké dopravné služby.
5. Ochrana investícií.
6. Ekonomická spolupráca.⁸¹

Politické vzťahy EÚ s Indiou sú veľmi priaznivé a priateľské. „Slovensko svojou geopolitickou polohou a silným technickým potenciálom môže byť pre Indiu vstupnou bránou do Európy.⁸² Rovnako India svojou konkurencieschopnou pracovnou silou, technickým potenciálom a dynamickým rastúcim sektorom služieb predstavuje pre Slovensko vstup na ázijský kontinent. Dôležité je vytvoriť sieť podporných orgánov na oboch stranách na zvýšenie podnikateľských aktivít indických podnikateľov na Slovensku a naopak. Vitálne je vytvorenie školiacich stredísk na informovanie o podnikateľských praktikách a požiadavkách o iniciácií podnikania v krajine. „Pre slovenských podnikateľov

⁸⁰MZV SR: *Zameranie zahraničnej politiky Slovenskej republiky na rok 2011*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_17E114E56CCA5135C1257864004F98EC_SK/\\$File/Zameranie_zahranicnej_poliitky_SR_na_rok_2011.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_17E114E56CCA5135C1257864004F98EC_SK/$File/Zameranie_zahranicnej_poliitky_SR_na_rok_2011.pdf)>.

⁸¹MZV SR: *Zoznam zmlúv podľa štátov: India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/zahranicna__politika&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/medzinarodne_zmluvy-zoznam_zmluv_podla_statov&CSTATE=INDIA&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYZMLUVY-DWMCEA-7XEM76=1>.

⁸²SARIO: *Investičné semináre SARIO – súčasť oficiálnej pracovnej cesty v Indii*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://www.sario.sk/?novinky-sario&novinka=308>>.

je dôležité vytvorenie podporných orgánov pre podnikanie v Indii z dôvodu zdĺhavých byrokratických procesov a potreby získania certifikátov a licencií. India na druhú stranu žiada zjednodušenie vízového styku pre indických podnikateľov pre vstup na slovenský trh.⁸³

„Slovensko exportuje do Indie vozidlá, jadrové reaktory, výrobky organickej chémie, odevy a odevné doplnky, elektrické stroje a zariadenia, optické, fotografické, meracie a lekárske nástroje a ich súčasti.“⁸⁴ Veľký potenciál pre export zo Slovenska do Indie predstavujú kovy, železo, oceľ, výrobky z umelého kaučuku a z plastu.

„India exportuje na Slovensko organické chemikálie, plasty, oblečenie, textílie, obuv a elektrické prístroje.“⁸⁵ Veľký potenciál na vývoz na Slovensko má v Indii kvitnuci automobilový priemysel, liečivá, farmaceutiká a IT služby.

Negatívne aspekty obchodu medzi Indiou a SR:

1. Obchod je sústredený na malý počet podnikateľských subjektov preto, ak jeden subjekt vypadne hrozí veľký prepad obchodnej bilancie medzi Indiou a SR.
2. Sústreďenie sa na ťažkú zbrojársku techniku, ktorú je India dnes schopná vyprodukovať vo vlastných zbrojárenských kapacitách.
3. Negatívne aspekty podnikania v Indii sú zložitosť podnikateľského prostredia, vysoká nákladovosť pre prevádzkovanie vlastného zastupiteľstva v krajine, vysoké prepravné náklady, zdĺhavé byrokratické procesy pri zakladaní podniku a pri tendrových konaniach, jazyková bariéra.
4. Slabý politický lobbying Slovenska v Indii, malý počet zastupiteľských úradov.

⁸³NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA: *Perspektívy podnikania v Indii: Pomoc slovenským podnikateľom pri vstupe na indický trh*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<http://www.nadsme.sk/files/file/publikacie/2/zbornik_podnikanie_India_2009.pdf>.

⁸⁴DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNMENT OF INDIA: *Export Import Data Bank*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/eidb/irgn.asp>>.

⁸⁵DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNMENT OF INDIA: *Export Import Data Bank*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/eidb/irgn.asp>>.

Na zvýšenie obchodnej bilancie medzi Indiou a SR, je potrebné, aby sa slovenskí potencionálni vývozcovia orientovali na tovary a služby s vysokým stupňom konkurencieschopnosti, vysokej kvality, alebo na nedostupné technológie. Iné produkty nie je perspektívne dovážať z dôvodu veľkých prepravných nákladov, z dôvody promptného indického trhu, ktorý dokáže všetok konzumný tovar zabezpečiť v krátkej dobe za výhodnú cenu. India dováža veľa tovarov z ČĽDR, ktorých cene je veľmi obtiažne konkurovať. Tradičné odvetvia spolupráce medzi Indiou a SR sú strojársky, elektronický, chemický, energetický, oceliarsky priemysel a v oblasti špeciálnej techniky ako sú meracie zariadenia, fotografické a optické zariadenia. Dôležité práve prekvitajúce odvetvia spolupráce sú automobilový, farmaceutický, sklársky, obuvnícky, textilný a odevný priemysel, výroba šperkov a nábytku.

India so Slovenskom predstavujú veľké možnosti na prehĺbenie vzájomnej spolupráce a obchodu. Dôležitý je spôsob presadenia sa na trhu. Namiesto jednorazových obchodných transakcií, by sa mali obidve krajiny sústrediť na možnosť vytvorenia dlhodobej spolupráce joint- ventures, výrobná kooperácia, zakladanie spoločných podnikov s cieľom podpory produkcie a zamestnanosti v oboch krajinách. Založenie spoločnej výroby v oblasti s bohatou skúsenosťou na oboch stranách, príkladom je textilný, obuvnícky, chemický, strojársky a automobilový priemysel, v ktorých si môžu obe krajiny vymieňať bohaté skúsenosti a idey. Potvrdilo to i stretnutie SARIO na investičnom seminári v Indii za spoluúčasti Federácie indických obchodných a priemyselných komôr FICCI. Indickí podnikatelia majú záujem o vytváranie spoločných podnikov v oblasti turizmu, IT, obranného či textilného priemyslu.

India so Slovenskom má tradíciu obchodovania v oblasti zbrojarenstva. Pre Slovensko je dôležité proaktívne reagovať na meniaci sa trh a dopyt na trhu. India si vytvorila vlastné výrobné kapacity v oblasti zbrojarenstva získala lacnejšieho ruského dodávateľa na ťažkú techniku. Slovensko môže zásobovať indický zbrojársky trh s ľahkou technikou, ako je elektronika, simulátory a systémy riadenia letových prevádzok.

Pre vitálnu podporu obchodovania v Indii je potrebné sa obrátiť na miestneho zastupiteľa, ktorý pozná miestnu indickú podnikateľskú sféru. Na získanie kontaktov a na

etablovanie sa na trhu je potrebné získať show-room na výstaviskách a veľtrhoch v Indii. Najznámejšími veľtrhmi v Indii sú Deexpo India, veľtrh s vojenskou technikou, Autoexpo, veľtrh automobilov, Aeroindia, veľtrh s vojenskou, leteckou a obrannou technikou a Clean india show, veľtrh s enviromentálnou technikou. Pomoc vlády je potrebná. Časté návštevy politikov na prehĺbenie spolupráce medzi Indiou a Slovenskom, vytvorenie hustej siete OBEO a ZÚ v Indii na podporu slovenských podnikateľov sú hlavnými súčasťami podpory obchodu medzi krajinami. V súčasnosti má Slovensko v Indii dva honorárne konzulárne úrady v Kalkate a v Bombaji, jej cieľom je zriadenie nových honorárnych konzulárnych úradov v Bangalore a v Chennai. Vzájomný obchod Indie so Slovenskom podporuje i slovensko-indický hospodársky výbor.

Spolupráca Indie so Slovenskom predstavuje veľkú perspektívu budúceho navýšenia obchodnej bilancie medzi krajinami z dôvodu veľkých perspektív na obidvoch trhoch. Obidve krajiny sú výzvami a vstupnými bránami na nové trhy. Cieľom Slovenska z dlhodobého hľadiska je zníženie obchodného deficitu s Indiou a zvýšenie celkovej obchodnej bilancie. India smeruje spolu so Slovenskom k vytváraniu spoločných podnikov, ktoré sa stanú centrami výmeny skúseností a názorov.

Záver

Kultúrne, ekonomické, demografické, vojenské a iné faktory sformovali indickú spoločnosť do súčasnej podoby. Indické spoločenstvo je charakterizované silným filozofickým základom z minulosti a rýchlym ekonomickým rastom v súčasnosti. Pre pochopenie jednotlivých spoločenských kultúr je potrebné štúdium etnocentrických, multietnických, endogénnych a exogénnych faktorov, ktoré formujú kultúrne spoločenstvá. Poznanie jednotlivých svetových kultúr napomáha k porozumeniu a k vytváraniu stabilného svetového poriadku bilaterálnych a multilaterálnych medzinárodných ekonomických vzťahov. Poznaním indickej kultúry v minulosti a dnes sme získali poznatky pre analýzu jej medzinárodných ekonomických vzťahov. Poznaním kultúrnych, socioekonomických faktorov sme získali základ pre poznanie vývoju indického spoločenstva v minulých, súčasných a budúcich ekonomických vzťahoch Indie. Najdôležitejšie vzťahy Indie, ktoré determinujú jej postavenie v globálnom merítku sú jej bilaterálne a multilaterálne medzinárodné vzťahy. Izolovaná analýza vzájomných bilaterálnych vzťahov Indie s EÚ je limitujúca, nakoľko v súčasnom období globalizácie a internacionalizácie stúpa miera previazanosti krajín, ktorá zároveň vplyva na zahraničnú politiku jednotlivých krajín v rámci ich interakcie s jednotlivými krajinami alebo s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami. Bilaterálne vzťahy Indie s EÚ a so Slovenskom sú do značnej miery determinované vývojom pozície Indie v medzinárodných organizáciách, a jej vzťahu s krajinami južnej, juhovýchodnej a západnej Ázie rovnako jej bilaterálneho vzťahu s ČĽDR a USA.

Zadaný cieľ diplomovej práce sme splnili, lebo sa nám podarilo nielen funkčne zoskupiť relatívne veľké množstvo poznatkov o vplyve kultúrnej tradície na súčasnú indickú spoločnosť, ale aj o faktoroch podmieňujúcich obchod medzi EÚ, osobitne Slovenskou republikou a Indickou republikou. Praktická využiteľnosť týchto poznatkov spočíva v tom, že môžu poslúžiť ako základ pre ďalšie odborné práce študentov medzinárodných vzťahov a hospodárskej diplomacie zaujímajúcich sa o status Indie v medzinárodnom procese. Tento význam sa umocňuje aj tým, že India v súčasnosti patrí do zoskupenia BRICS (Brazília, Rusko, India, Čína a Južná Afrika), ktorého význam v globálnom procesoch ustavične vzrastá a možno očakávať, že upevňovanie obchodných

a kultúrnych vzťahov s Indiou bude v budúcnosti pre slovenskú ekonomiku užitočné a prispeje k rozvoju zahraničnej politiky SR v ázijskom priestore.

Zoznam použitej literatúry

Knihy/ Monografie

AKBAR, M.J. 2005. *Nehru, The making of india*. New Delhi: Lotus Collection of Roli Books, 2005. 469 s. ISBN 0140100830.

EMMOT, B.2008. *Rivals, How the Power Struggle Between China, India and Japan will Shape our next Decade*. London: Penguin Books, 2008. 336 s. ISBN 9781846140099.

FARNDON, J.2007. *India Booms*. London: Virgin Books, 2007. 216 s. ISBN 0753512548.

FUKUYAMA, F. 2005. *Veľký rozvrat*. Bratislava: Agora, 2005. 344 s. ISBN 80-969394-1-6.

GAENS, B. - JUHA, J.- EIJA, L. 2009. *The Role of the European union in Asia*. Franham: Ashgate Publishing Limited, 2009. 282 s. ISBN 9780754677901.

HAJKO, D. 2008. *Úvod do indickej filozofie*. Bratislava: Hajko & Hajková, 2008. 240 s. ISBN 8088700708.

HUNTINGTON, S. P. 2002. *Střet civilizací*. Praha: Viktória Publishing, 2002. 447 s. ISBN 80-86182-27-4.

CHELLANEY, B. *Asian Juggernaut*. New York: HarperCollins, 2010. 350 s. ISBN 0061363081

JALAN, B. 2006. *The future of India*. New Delhi: Penguin Books India, 2006. 212 s. ISBN 9780143062127.

KHILNANI, S. 1999. *The Idea of India*. New Delhi: Penguin Books India, 1999. 288 s. ISBN 0374525919.

KHOSLA, I.P. 2009. *India and the Gulf*. New Delhi: Konark Publisher, 2009. 327 s. ISBN 8122007430.

KISSINGER, H.- BURR, W. *Kissinger Transcripts*. New York: The New Press, 2000. 544 s. ISBN 1-56584-480-7.

LUCE, E. 2007. *In Spite of the Gods*. New York: Doubleday, 2007. 383 s. ISBN 0385514743.

MALONE, D.M. 2011. *Does the Elephant Dance?: Contemporary Indian Foreign Policy*. New York: Oxford University Press Inc, 2011. 425 s. ISBN 0199552029.

MEHTA, P.B. 2003. *The Burden of Democracy*. New Delhi: Penguin New Delhi, 2003. 178 s. ISBN 9780143030225.

O'NEIL, J. 2011. *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. New York: Penguin Group, 2011. 256 s. ISBN 1591844819.

OLIVELLE, P. *The early upanisads*. Oxford: Oxford university press, 1998. 704 s. ISBN 9780195124354

STÖRIG, H.J. *Malé dejiny filozofie*. Praha: Zvon-České katolické nakladatelství, 1991. 559 s. ISBN 8077130583.

VARNA, P. 2004. *Being Indian*. New Delhi: Penguin Books India, 2004. 288 s. ISBN 0434013919.

ZÁGORŠEKOVÁ, M. 2009. *Kultúra v medzinárodných vzťahoch*. Bratislava: Ekonóm, 2009. 106 s. ISBN 978-80-225-2712.

ZBAVITEL, D.- KRÁSA, M.- MARKOVÁ, D. 1997. *Indie a Indové od dávnoveku k dnešku*. Praha: Vyšehrad, 1997. 456 s. ISBN 8070212160.

ZBAVITEL, D. 1993. *Hinduismus a jeho cesty k dokonalosti*. Praha: Dharma Gaia, 1993. 145s. ISBN 8090122558.

WERNER, K. *Malá encyklopedie hinduismu*. Brno: Atlantis, 1996. 216 s. ISBN 8071081299.

WERNER, K. *Náboženské tradice Asie*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. 712 s. ISBN 8021029781.

Elektronické dokumenty

AGENCIES. 2006. *Sustained growth solution to poverty: PM*. [online]. Hyderabad: Bennett, Coleman & Co, 2006. [2012-2-2] Dostupné na internete: <http://articles.economictimes.indiatimes.com/2006-01-04/news/27454447_1_irrigation-schemes-irrigation-facilities-growth-rate>.

BUSSINESSINFO.CZ. *Indie: Zahraniční obchod Zeme*. [online]. CzechTrade. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zahranicni-obchod-zeme/6/1000422/>>.

CIA. 2012. Distribution of Family Index- Gini Index. [online]. Central Intelligence Agency, 2012. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2172.html>>. ISSN 1553-8133.

DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNEMENT OF INDIA. 2006. *Trade agreements*. [online]. Department of Commerce. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://commerce.nic.in/trade/international_ta.asp?id=2&trade=i>.

DEPARTMENT OF COMMERCE, GOVERNMENT OF INDIA. 2012. Export Import Data Bank. [online]. Department of Commerce, 2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/eidb/irgn.asp>>.

DG TRADE STATISTICS. 2012. *EU Bilateral trade and trade with the world. India*. [online]. DG Trade, 21.03.2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf>.

EU-INDIA HIGH LEVEL. 2006. *Report of the EU-India High Level*. [online]. EU-India High Level, 13.10.2006. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_130306.pdf>.

EU-INDIA SUMMIT. 2005. *The EU-India Strategic Partnership. Joint Action Plan*. [online]. New Dillí. EU-India Summit, 07.09. 2005. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://commerce.nic.in/india-EU-jap.pdf>>.

EU-INDIA SUMMIT. 2008. *The EU-India Joint Action Plan*. [online]. Marseille. EU-India Summit, 29.09.2008. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/09/0929_UE_Inde/EU_India_Summit_Joint_Action_Plan_EN.pdf>.

EU-INDIA SUMMIT. 2008. *EU-India Joint Press Communique*. [online]. Marseille. EU-India Summit, 29.09.2008. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.eu2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/import/09/0929_UE_Inde/EU_India_Joint_Communique_EN.pdf>.

EU-INDIA SUMMIT.2012. *India- European Union Joint Statement*. [online]. New Dillí. EU-India Summit, 10.02.2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://eeas.europa.eu/india/sum02_12/docs/20120210_joint_statement_en.pdf>.

ERNST&YOUNG. 2012. *Ready for the transition. Ernst & Young's 2012 attractiveness survey. India*. [online]. EYGM, 2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssetsPI/Indian_Attractiveness_Survey_2012/\\$FILE/Ernst%20%20Young%202012%20India%20attractiveness%20survey.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssetsPI/Indian_Attractiveness_Survey_2012/$FILE/Ernst%20%20Young%202012%20India%20attractiveness%20survey.pdf)>.

EUROSTAT, 2011. *EU27 Foreign Direct Investment*. [online]. Eurostat, 27.06.2011. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/11/94&type=HTML>>.

FARELL, D.- KAKA, N.- STURZE, S. 2005. *Ensuring India's Offshoring Future*. [online]. McKinsey & Company, 2005. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <http://www.mckinseyquarterly.com/Ensuring_Indias_offshoring_future_1660>.

GANDHI, M.K. *Revival of the Village*. [online]. Bombay: Gandhi Research Foundation & Gandhian Institute Bombay Sarvodaya. [2012-2-2] Dostupné na internete: <<http://www.mkgandhi.org/revivalvillage/index.htm>>.

HINDUSTANTIMES. 2006. Conservative, but want equal inheritance rights. [online]. New Delhi: HT Media Limited, 2006. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <<http://www.hindustantimes.com/StoryPage/Print/55257.aspx>>.

MCKINSEY&COMPANY. 2010. *Infrastructure Practice. Building India. Transforming the Nation's logistics infratracture*. [online]. New Media Australia, 2010. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.mckinsey.com/locations/india/mckinseyonindia/pdf/Logistics_Infrastructure_by2020_fullreport.pdf>.

MELIŠKA, I. 2012. *Základné informácie o teritóriu. India*. [online]. MHSR, 2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: < <http://www.economy.gov.sk/ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2012/128461s>>.

MINISTRY OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT, GOVERNMENT OF INDIA. Sarva Shiksha Abhiyan.[online]. MHRD, 2012. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://ssa.nic.in/>>.

MZV SR. 2011. *Zameranie zahraničnej politiky Slovenskej republiky na rok 2011*. [online]. MZV, 2011. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:

<[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_17E114E56CCA5135C1257864004F98EC_SK/\\$File/Zameranie_zahranicnej_poliitky_SR_na_rok_2011.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_17E114E56CCA5135C1257864004F98EC_SK/$File/Zameranie_zahranicnej_poliitky_SR_na_rok_2011.pdf)>.

MZV SR. 2012. *Zoznam zmlúv podľa štátov: India*. [online]. MZV, 2011. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/zahranicna_politika&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/medzinarodne_zmluvy-zoznam_zmluv_podla_statov&CSTATE=INDIA&OpenDocument=Y&LANG=SK&PAGE_VSETKYZMLUVY-DWMCEA-7XEM76=1>.

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA. 2009. *Perspektívy podnikania v Indii: Pomoc slovenským podnikateľom pri vstupe na indický trh*. [online]. Bratislava. NARMSP, 2009. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete:<http://www.nadsme.sk/files/file/publikacie/2/zbornik_podnikanie_India_2009.pdf>.

NEW INDIGO, 2006. *India. Country strategy paper 2007-2013*. [online]. New Indigo, 2009. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://www.newindigo.eu/attach/07_13_en.pdf>.

PHILIPS, D.P.- GRITZNER, CH.F. 2003. *India*. [online] . Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2003. [cit. 2011-2-1]. Dostupné a internete: <<http://www.scribd.com/doc/33411604/India#page=58>>.

RAKESH, M. 2006. *Managing metros*. [online]. India 2005 a symposium on the year that was, 2006. [cit. 2011-2-1]. Dostupné na internete: <<http://www.india-seminar.com/2006/557/557%20rakesh%20mohan.htm>>.

SARIO. 2011. *Investičné semináre SARIO – súčasť oficiálnej pracovnej cesty v Indii*. [online]. Nai Dillí. SARIO, 12.04.2011. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://www.sario.sk/?novinky-sario&novinka=308>>.

THE WORLD BANK, 2005. *Highway and Railway Development in India and China, 1992-2002*. [online]. Washington D.C.: The World Bank, 2005. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <http://siteresources.worldbank.org/INTSARREGTOPTRANSPORT/Resources/India-China-Hway_Rly-comparison.pdf>.

THE WORLD BANK. 2011. *Ease of Doing Business*. [online]. The World Bank. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://www.doingbusiness.org/rankings>>.

TRADINGECONOMICS.COM. 2011. *India's GDP Growth Slows to 6,9%*. [online]. Trading Economics, 2011. [cit. 2011-2-1]. Dostupné na internete: <<http://www.tradingeconomics.com/india/gdp-growth>>.

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. 2011. *Corruption perception index 2011*. [online] . Berlin: Transparenzy International, 2011. [2012-2-2] Dostupné na internete: <<http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/#CountryResults>>.

UNDP. 2011. Human development Report 2011. [online]. UNDP, 2011. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table1.pdf>.

UNDP, 2011. *India. HDI values and rank changes in the 2011 Human Development Report*. [online]. UNDP, 2011. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <<http://hdrstats.undp.org/images/explanations/IND.pdf>>.

UNICEF INDIA. *Nutrition*. [online]. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <http://www.unicef.org/india/children_2356.htm>.

WALDMAN, A. 2005. *All roads lead to cities, Transforming India*. [online]. New York: New York Times, 2005. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <<http://www.nytimes.com/2005/12/07/international/asia/07highway.html?pagewanted=all>>.

WEINER, M. 1983. *Ethnic and Religious Conflicts in India*. [online]. Cambridge: Cultural Survival Inc., 2010. [cit. 2011-2-2]. Dostupné na internete: <<http://www.culturalsurvival.org/ourpublications/csq/article/ethnic-and-religious-conflicts-india>>.

Prílohy

Príloha A: Politická mapa Indie

Prameň: COMPARE INFOBASE LTD.: *Maps of India*. [cit. 24.04.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.mapsofindia.com/maps/india/india-political-map.htm>>.

Príloha B: Obchod Indie s jej hlavnými obchodnými partnermi

Región (v mil. EÚR)	Rok 2009	Rok 2010	% Rast	% Podiel
1) Európa	43692,67	52154,78	19.37	19.97
1.1 EU (27)	32491,88	37782,43	16.28	14.46
1.2 Iné západoeurópske krajiny	11136,00	14333,37	28.71	5.49
1.3 Východná Európa	64,80	38,98	-39.85	0.01
2) Afrika	12400,60	16284,98	31.32	6.23
2.1 Južná Afrika	3186,72	5268,12	65.40	2.02
2.2 Západná Afrika	8933,02	10615,37	18.87	4.06
2.3 Centrálna Afrika	31,62	53,58	69.48	0.02
2.4 Východná Afrika	253,95	347,91	37.00	0.13
3) Amerika	21384,44	23644,86	10.57	9.05
3.1 Severná Amerika	14718,25	16497,22	12.09	6.32
3.2 Latinská Amerika	6666,20	7147,64	7.22	2.74
4) Ázia & ASEAN	119462,14	163306,54	36.42	62.52
4.1 Východná Ázia	8261,84	9131,07	10.52	3.50
4.2 ASEAN	19717,71	24697,31	25.25	9.45
4.3 WANA	55779,27	78429,48	40.67	30.02
4.4 Severovýchodná Ázia	34248,75	48731,98	41.96	18.66
4.5 Južná Ázia	1642,65	2316,72	41.11	0.89
5) CIS & Pobaltske krajiny	4207,59	4126,01	-1.94	1.85
5.1 CARs Countries	155,84	122,11	-21.58	0.05
5.2 Iné krajiny CIS	5051,87	4003,90	-1.18	1.53
6) Nešpecifikované regióny	917,51	1701,89	85.49	0.65
Celkom	202308,48	261219,07	29.12	100.00

Prameň: MELIŠKA, I. 2012. *Základné informácie o teritóriu. India*. [cit. 2012-04-08]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/ekonomicke-informacie-o-teritoriach-na-rok-2012/128461s>>.

Príloha C: Bilancia obchodu EÚ s Indiou

European Union, Trade with India

millions of euro, %

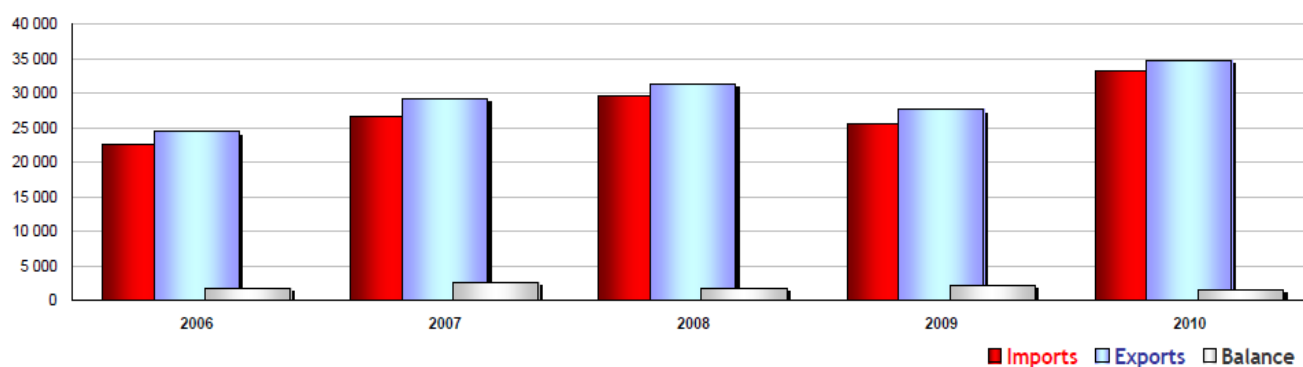
Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Exports (%)	Balance	Trade
2006	22 615	18,5	1,7	24 394	14,4	2,1	1 779	47 009
2007	26 587	17,6	1,9	29 177	19,6	2,4	2 591	55 764
2008	29 530	11,1	1,9	31 263	7,1	2,4	1 732	60 793
2009	25 449	-13,8	2,1	27 594	-11,7	2,5	2 146	53 043
2010	33 228	30,6	2,2	34 797	26,1	2,6	1 569	68 025
2010Q1	8 130	-	2,4	7 932	-	2,7	-197	16 062
2010Q2	8 140	-	2,2	8 434	-	2,5	294	16 574
2010Q3	8 318	-	2,1	8 709	-	2,5	392	17 027
2010Q4	8 641	-	2,1	9 721	-	2,6	1 080	18 362
2011Q1	10 327	27,0	2,5	9 958	25,5	2,7	-369	20 285
2011Q2	10 085	23,9	2,4	10 542	25,0	2,8	457	20 627
2011Q3	9 549	14,8	2,3	9 581	10,0	2,5	32	19 130
2011Q4	-	-	-	-	-	-	-	-
Average annual growth (2006-2010)		10,1			9,3			9,7

Prameň: DG TRADE: *EU Bilateral trade and the trade with the world*. [cit. 24.04.2012]

Dostupné na internete:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf.

Príloha D: Bilancia obchodu medzi EÚ a Indiou, stĺpcový graf

Prameň: DG TRADE: *EU Bilateral trade and the trade with the world*. [cit. 24.04.2012].
Dostupné na internete:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf.

Príloha E: Bilancia obchodu medzi Indiou a SR

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Import SR	75	82	107	167	98	131	164,4	206,7
Export SR	31	37	23	55	68	58	71,7	68,9
Saldo	- 44	- 45	- 84	-112	- 30	-73	-92,7	-137,7
Obrat	106	119	130	222	166	188	236,1	275,6

Prameň: MH SR: Bilancia obchodu medzi SR a Indiou. [cit 20.04.2012].

Dostupné na internete: <<http://www.mhsr.sk/vysledky-zahranicneho-obchodu-6739/128424s>>